

BANKAKO BERTSULARI OHIEN KOBLAK

Peio Erramouspe *Manexene* (1880-1967)
Mixel Erramouspe *Ohako* (1899-1967)
Ximun Ibarra *Zubikoa* (1905-1979)
Felix Iriarte *Berjinanto* (1912-1987)
Ximun Erramouspe (1914-1988)
Marixan Minaberry *Atalki* (1926-...)

**Bankarrek bilduak eta
2013ko uztailaren 13ko omenaldi
egunean kantatuak**

AINTZIN-SOLASA

Huna liburuxka huntan Bankako pertsulari andana batek aspaldiko urte-tan ixkiriatu kantuak. Liburu hunek erakusten du argiki zer aberastasuna izan den gure herrian, ikusiz zer kalitatezko pertsuak idatziak izan diren, zer sakontasuna, zer omorea, zer argitasuna... ez da dudarik pertsulari hauen ohoratzeko manera hoberena izanen dela pertsu hauen bizirik atxikitzea eta gogotik kantatzea.

Liburu hunek erakusten du ere zonbat pertsulari izan diren herri huntan, plazak eta oraino gehiago herriko ostatuak alaitu dituzketenak, bazitaiken giroa karrikan...

Jakintzak atera liburua eta liburuxka hauek laguntzen gaituzte pentsatzen ere nola bizi ziren lehengoak. Lan dorpeak egiten zituzketen, bainan bazakiten ere bizitzen, mintzatzen, astia hartzen, jostatzen, kantatzen... : auzo harreman haundiak bazaizken. Idazlan horiek erakusten daukute argiki gure hizkuntza, kantua, pertsia, musa, ixtorio kondatzek zer ondorio duketen gure bizian, gure izaiteko maneran, jostatzeko maneran, jendetasunean... Hor dugu gure nortasuna eta kulturaren oinarria.

Preseski gure aintzinekoek kultura biziarazi eta pasatu daukutelakotz, eta egun ere azkar delakotz, dugu kantaldi eder hau antolatzen ahal. Nehor baztertzeko xederik gabe, jakin dezagun guk ere, gure xoko huntan oraino bizi den aberastasun horren gazter eta ondoko jenerazioner pasarazten. Horiek ere ukan dezaten gaur bezalako egun eder batzuen antolatzeko parada.

Michel Oçafrain
Bankako Auzapeza

Esker beroenak bilduma horren egiten lagundu gaituzten guzieri, eta bereziki :

- Beñat Souleri, eskuko zituen bertsuak pasarazirik eta *Neurtitzari Bertsulari Iparraldez* bere liburu baliosetik argazkiak eta xehetasunak erabiltzeko baimena emanik (Euskaltzaleen Biltzarra, Erroteta, Amorebieta, Bizkaia, 2011) ;
- Villabonako Xenpelar dokumentazio zentroari, dokumentazio mamitsua igorririk.

PRÉAMBULE

La sortie du livre rédigé par Jakintza a permis de réaliser un travail de recherche précieux sur l'histoire de Banca et sur un des points qui en fait sa particularité : sa culture.

L'organisation du kantaldi de ce 13 juillet 2013 illustre ainsi le nombre de pertsulari de Banca qui officiaient dans les frontons des communes du Pays Basque ou plus couramment dans les différents cafés du village. Elle fait apparaître aussi, à travers ces pertsu, une grande qualité de texte, de la sensibilité, une intelligence et un humour incontestables de la part de ces personnes qui n'ont pourtant pas ou peu été scolarisées.

Ce recueil, tout comme le livre de Jakintza, nous aide à imaginer la manière dont vivaient nos anciens. Les travaux des champs étaient certes pénibles ! Mais ils prenaient le temps de vivre, de discuter, de chanter, de s'amuser... Ce travail nous permet de mesurer également l'importance de la pratique de l'euskara dans le chant, les pertsu, les contes, le mus, et ses conséquences sur la façon même de s'amuser, sur la façon d'être... Il s'agit bien du terreau de notre culture, de notre identité.

Cette culture maintenue vivante durant des siècles, et encore forte aujourd'hui, nous permet de réaliser ce magnifique kantaldi. Inspirons-nous de ce que nous ont légué nos anciens pour qu'à notre tour nous transmettions cette richesse aux générations futures sans que personne ne se sente exclu. Nous leur offrirons ainsi la possibilité d'organiser à leur tour, dans plusieurs décennies, des kantaldi tel que celui d'aujourd'hui.

Michel Oçafrain
Maire de Banca

Nous remercions tous ceux qui ont contribué à l'élaboration de ce recueil, et en particulier :

- Beñat Soulé, pour nous avoir donné les bertsu qu'il avait à sa disposition et pour nous avoir permis d'utiliser les images et renseignements contenus dans son ouvrage *Neurtitzari Bertsulari Iparraldez* (Euskaltzaleen Biltzarra, Erroteta, Amorebieta, Bizkaia, 2011) ;
- le centre de documentation Xenpelar de Villabona, pour nous avoir envoyé une importante documentation.

Peio Erramouspe Karrika ***Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)**

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* 1880ko urriaren 30ean sortu zen Bankan. Eskola gazterik utzi zuen eta laborantzaz bizi izan zen. Peio Erramouspe ezkondu zen Joana Karrikaburu bankarrarekin 1911ko azaroaren 26an. Bi haur ukan zituzten : Mari Antoaneta eta Triztan Ximun (Ximun soilik deitzen zutena). Bederatzi haurrideetarik sei joan ziren 1914ko gerlarat, horietarik bat Amerikanoekin, han bizi zelakotz, eta denak bizirik gibelarat etorri ziren. Esker onez, Lurderako bidaia egin zuten Bankako bos-tek, joan-etorria ortutsik. Peio Erramouspe 1967ko ekainaren 23an zendu zen.

Bat-bateko sariketa batzuetan agertu bazen ere, Peio Erramouspek familia-ko ospakizunetan zuen bat-batekoan kantatzen gehienik eta herriko besta bakar batzuetan. Idatzi bertsuetan zuen halere dohain eta lana agertzen hobekienik. Batzuk diote anitz maite zuela kantu zaharren kantatzea ere.

Huna zer zioen Xan Elissalde Sallaberry *Zerbitzari* apez eta bertsulari azkaindarrak Manexeneren bertsuez :

« Erramouspe-k primetan hasten badu kanta
Gutarik bat parez par ez zaioke planta
Nola kantatzen duen edozoin sujeta
Harek egin kantetan deusik ez da falta »

Eta Jules Moulier Hiribarne *Oxobi* apez eta bertsulari bidarraitarrak :

« Erramouspe-re menditik urrun ez da gogotik ibiltzen
Bankan pozik da kanta ta kanta ez da sekulan ixiltzen »

Sari andana lortu zuten bere bertsuek eta 1946an epaimahaikide egon zen Donibane Lohizunen eta Hazparnen Hernandorenaren sariketan.

Peio Erramouspe Karrika Manexene ou Harrixabal (1880-1967)

Peio Erramouspe Karrika Manexene ou Harrixabal naquit le 30 octobre 1880 à Banca. Il quitta l'école très jeune et devint agriculteur. Peio Erramouspe se maria avec Joana Karrikaburu de Banca le 26 novembre 1911. Ils eurent deux enfants : Marie-Antoinette et Tristan Ximun (que l'on appelait simplement Ximun). Ils étaient neuf dans sa fratrie ; six frères firent la guerre de 1914, dont un dans les rangs de l'armée américaine car il avait déjà émigré là-bas, et tous revinrent vivants. En signe de gratitude, les cinq de Banca firent le pèlerinage de Lourdes aller-retour à pied et pieds nus. Peio Erramouspe décéda le 23 juin 1967.

S'il se produisit parfois à des concours d'improvisation, c'est lors des fêtes de famille que Peio Erramouspe improvisait le plus, ainsi que lors de certaines fêtes de village. Cependant, c'est tout de même dans les bertsu écrits qu'il montrait le mieux tout son talent et son travail. Certains disent qu'il aimait aussi beaucoup chanter les vieux chants.

Ses vers furent récompensés par de nombreux prix, et en 1946 il fit partie du jury du concours de bertsu organisé par Hernandorena à Saint Jean de Luz et à Hasparren.

Peio Erramouspe KARRIKA *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

APEZ BERRI BAT

Sauveur Gainza Atxaurraineko gazte apeztu berriaren omenez

Airea : Gure patroin saildua Jondoni Petri

1

Jesusek erran zion : Petri hunat haugi
Arraintza utzi eta eni jarraik hadi
Galde bera egin du zure bihotzari
Apez egin beha'uzu ene zerbitzari

Errepika :

**Laudorio ohore apez berriari
Betikotz eman baita Jesus maiteari**

2

Zuk orduan onartu Jesusen galdea
Eskolan hartu behar da jakitatea
Satanek liluratu nahi du gaztea
Debalde hedatu du zuretzat sarea

3

Arimentzat gatzia da apeza lurrean
Eta ere argia ilunbe beltzean
Jainkoaren ordaina kofesionalean
Arimen ezartzeko zeruko bidean

4

Benedika aitamak eta haurrideak
Ahide adixkide herriko jendeak
Bozkariatzen gaitu zure apezteak
Jainkoari osoki hola emaitak

5

Jainkoari eskerrak egun eder huntan
Otoitz egin dezogun guzien onetan
Apezak izan ditene gure herrietan
Behar haundia baita bazter guzietan

Peio Erramouspe KARRIKA *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

**ARTZAIN MENDIAN
(1924an *Gure Herriaren* sariketan 2. garait saria)**

Airea : Lurraren pean sar nindaiteke

1

Kukua kantuz hasten denean etorri da primadera
Nere ardiak lerro lerroan abiatu niz mendira
Etzaut goizegi berriz heltzea joanden urteko tokira
Bozkario bat arras gozoa etortzen zaut bihotzera
Ikus orduko nere etxola mendi hartan urrunera

2

Primaderako jauntzi ederrak apaindu ditu mendiak
Harat beharrez lehenbailehen bidean ditut ardiak
Aldapañoa gora dohazi aldean bildots gaztiak
Xurikok au au arboletarik xixtu ta xixtu xoriak
Joare larrien bulunbekilan airatuz bazter guziak

3

Ene etxola gaixo etxola hemen nauk hire aldean
Errege baino urosago nauk egonen hire barnean
Harroka bati josia dago azkar ene orroitean
Kurutzeño bat emana diot atearen gain gainean
Etsai gaixtotik begiratzeko oldartu nahi denean

4

Mendi gainean orai hemen naiz etorri arte negua
Hedoiak bezain gora abantxu zeruraino hurbildua
Hemen du hemen ere bihotzak hatzemaiten sosegua
Bakean eta libertatean oi zer denbora gozua
Goizetik arrats xoriek kantuz naukatela xoratua

5

Ardiak alharazten ditut hor argia hasten denean
Atxik ahala asetzen dira nik gasna egin artean
Bainan gero sar arazten ditut bero bada itzalean
Xuriko ingurinkak beti han dute beren aldean
Basa ihizi gaixto guziak haizatuz ber'aitzinean

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

6

Gerren batean erre xingarra bai eta talo guria
Gopor haundi bat esnez beterik huna ene janaria
Edaritzat aldiz ur garbia artetan arno gorria
Hola niz azkar larrua garbi arrosa bat iduria
Ni urrikari nauena daukat bera urrikalgarria

7

Artzain lagunak jostatzen gira elgarren ganat bildurik
Sorhopiletan pilotan ariz eta musean ondotik
Bai eta ere igandetako mezarat jausten menditik
Gibelakoan bidean kantuz eta koplaka gogotik
Zoinek hobeki irrintzinaka iluna jinez geroztik

8

Asko badira dohakabeak beren nahiz mundu huntan
Herritar gazte batzu badazkit halakoak hirietan
Zorion bila beren ustean harat joanak menditikan
Jainkoak daki zer ari diren hango zoko ilunetan
Ni bezalatsu artzain balire hobe lukete miletan

9

Ezin biziaz alferrak badu egiteko zinkurina
Nik aldiz urte guziez beti nasai biltzen dut mozkina
Dote eder bat badaukat eta hoberenean adina
Menditar nexka gazte batekin ezkontzeko hitz egina
Jainkoak benedika dezala gure bien xede zina

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

BEDATSA EDO PRIMADERA
(1909an Hazparnen iragan Euskaltzaleen Biltzarraren sariketan
6. garait saria)

Airea : Orhiko xoriñoa

1

Lau denbora zatiez egina urtea
Zati batez gogo dut egin kantatzea
Ahal den bezain xuxen haren aipatzea
Zeren den edergailu guzietz betea

2

Neguaren ondotik zoin den xoragarri
Bedatsean sartuak garenean jarri
Bazterrak ikustean liliez ihaurri
Bozkarioz bihotza jauzika zaut ari

3

Nor ez da bozkarioz gaindika betetzen
Ikustean bazterrak ederki apaintzen
Xoriek xaramelan ozenki kantatzen
Goizetik arratsarte ez dira ixiltzen

4

Argia urratzean hasten dira kantuz
Atsegin dutelakotz bedatsean sartuz
Lore eta ostoan artetan finkatuz
Errepikan dagozi ezin eneatuz

5

Aran, sagar, udare, gerezi, mertxika
Lorez emokatuak baitaude gaindika
Erleak berriz hetan air'eta pausaka
Ezti biltzen dabilta zoina gehiagoka

6

Denbora hasten baita hotzetik epeltzen
Orduan hasten dira loreak agertzen
Loren ondotik berriz ostoak zabaltzen
Zelai eta mendiak belarrez estaltzen

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

7

Lurrez gain guzia holaxe jarria
Lorez ostoz beharrez dena estalia
Iguzkaldearekin da xoragarria
Zeren jauntzia baitu arropa berria

8

Goizetan has orduko urratzen argia
Ohean ez dagoke nun ez den nagia
Kanpo guzia baita lorez usaindia
Goxotasun bat badu biziki haundia

9

Laborari bipila goizikan jeikirik
Lanari lotzen zaiko bozkariaturik
Gogo arin eta indarrez beterik
Guti du hautemaiten lanaren nekerik

10

Nihoiz ez du kausitzen egun hoberikan
Lanarekin artzeko airoski borrokan
Lorez inguratua alde batetikan
Bertzetikan xoriak kantu errepikan

11

Bere lanak bozturik baititu egiten
Lurрак irauli eta artoak ereiten
Ogiak ere hasi baitzaizko burutzen
Pentzetako belarrak ederki luzatzen

12

Zer loria artzainak ez du bedatsean
Bildotsak gizen eta ardiak asean
Mendirat buruz doha botzik maiatzean
Gainak oro belarrez bete direnean

13

Ederrener joareak emanik lepotik
Kantuz bidean doha mendirat gogotik
Lehenikan zelaian mendian ondotik
Mozkina nasai heldu zaiko bedatsetik

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

14

Bozkarioz baititu kantatzen kantuak
Ikustean ardiak ase hanpatuak
Egun guziet kasik hiru lau kaikuak
Hekietarik dauzka esnez gaindituak

15

Bedatsean zaharra iduri gaztetzen
Bozkarioak baitu hala ernarazten
Bere gazte denboraz orduan orhoitzen
Irri batekilan du bazterrer behatzen

16

Urteak bedatsea du gazte denbora
Usain gozo batekin osoki ederra
Bertze denborak ere hainbat eder dira
Hekien aldean zu ederrago zira

17

Eder et'aberatsa bat bertzearekin
Izaite on horiek biak elgarrekin
Nihoiz ezin enea bihotza zuekin
Zeren duzun egiten handizki atsegin

18

Zahar ala gazteak sendoak eriak
Jende eta kabala haundi ta ttipiak
Bai eta bereziki aireko xoriak
Bedatsean baitaude bozkariatiak

19

Bedats guziet kantuz artzen da kukua
Lorez eta ostoez da inguratua
Bedatsa urruntzean jartzen ixildua
Halaber dut ixiltzen nik ere kantua

20

Aurtengotzat akabo zirela ikusiz
Gogo ilunikan orai baratzen niz
Ikusi gogo zaitut nik oraino berriz
Jainkoak uzten banau bizirik halabiz

BURUZ-BURU

Airea : Otxalde eta Etxahun

1

Aitzurra eta pala aldizka lanean
Eskorgak eta haga nere sahetsean
Begitarte arrai omere onean
Goizetik arratserat errege bidean
Ni bezen urus nor da mundu zabalean

2

Nere lehen auzoa herriko fakturra
Akitua heldu da hortxet petik gora
Izertia zurrustan kopeta behera
Egin behar oraino itzuli ederra
Arno trago on baten baluke aiherra

3

Gaizo adiskidea ni bezala bahintz
Urusago hindaike munduan mil'aldiz
Idor badaukak ere kopeta izerdiz
Hor hiz hire haitzurra ja ezin atxikiz
Egun guzia tente ariko behar hiz

4

Diok kopeta idor egoiten nizala
Zeren eta ez bainiz hi bezain ahula
Lekuko hemen tiat haitzur eta pala
Erraiten balakite hauek nik bezala
Erran lioe langile hoberik ez dela

5

Ainitz aldiz hutsean hindezaket kausi
Banintz asko bezala hire buruzagi
Zonbat aldiz nihaurek ez diat ikusi
Hire tresnak bakarrik ditukala utzi
Auzoarekin hintzan lanetik ihesi

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

6

Alta ez duk hik ere hain gogo suharra
Ardura izaten duk laguntzen beharra
Ostatuan egonik denbora sobera
Egungoak uzten tuk aise biharrera
Berdin igor hurrekin urrunenetara

7

Nondik nahi laguntzak izaiten tiak nik
Letren erabiltzeko atsegina gatik
Hortaz ez duk munduan ni bezain urusik
Hik aldiz nehor ez duk solasetan baizik
Lanean uzten haute ardura bakarrik

8

Hire egitekoak bertzeren eskuan
Jakintzak ditukala beti irriskuan
Norbeitek nahi badu hi gatik gostuan
Letra atxikiko dik gorderik zokuan
Bere zuzena gabe jabea orduan

9

Debrua atxeman nauk orai erdiz-erdi
Bertzerik erran gabe gaiten beraz geldi
Bakotxak bertzen hutsak kausitzen tik handi
Bererik nehoiz ez tik gutienik sendi
Gure hutsak mendiska bertzerenak mendi

ESKUALDUN KANTARIA

Airea : Ttiki-ttikitik

1

Gure Jainkoak emanik badut jite bat maitagarria
Ene entzuten xoraturikan hor daukat Euskal Herria
Kantu zaharren eta berrien kantatzea dut loria
Goiz arrats kantuz ari naiz nola primaderako xoria

2

Lehen kantua kantatu nuen denborak ditu haurñoan
Goxo-goxoa nindadukala ene amattok altzoan
Geroztik hunat ametsetarik kantua daukat goguan
Gau ta egun lanean ere kantu eginez gostuan

3

Ene kantua entzun orduko niganat laster jendeak
Ene kantuak xoratzen ditu ardura aditzaleak
Laudorioka eskuak joka hor ari dire guziak
Oihu eginez ez dik parerik Eskualdunn kantariak

4

Kantu eginez laudatzen dut nik Jainkoaren ontasuna
Kantu eginez kontsolatzen dut triste nigarrez dagona
Kantu eginez ahantzarazten dakot zorigaitz iluna
Solas idorrak baino hobeki kantua baita entzuna

5

Ene bizia holaxe doha kantu eginez bakean
Jainko Jaunari galde bakar hau kantatuz ardurenean
Ene eguna alegeraki bururatzen direnean
Onets dezazu kantuz sar nadin zure zeru ederrean

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

**ESKUALDUNAK ETA GERNIKAKO ARBOLA
(1908an Atharratzen Euskaltzaleen Biltzarraren sariketan
ohorezko aipamena)**

Airea : Gitarra xahar-xahar bat dut nik ene laguna

1

Eskualdunek ohore egun Gernikari
Hango arbola eder xoragarriari
Zeren zaukun hedatzen orotarari
Zazpi Eskual Herri ederren lokarri

2

Elgar maitatzen dugu Eskualdun guziek
Anaiatasun batez haundi'ta ttipiek
Nahiz bi aldetarat gauzkaten mendiek
Gernikako haritza lokarri zazpiek

3

Orok erraiten zuten eroria zela
Eskualdunak betikotz galduak ginela
Bainan laster berri bat etorri zaukula
Hil badare umeak azkar dituela

4

Mil urte iraganik azkenean hil zen
Gur'arbaso zaharrak harat ziren biltzen
Eskualdunen zuzenak handikan beiratzten
Elgarrekin suharki hantxet hitz egiten

5

Españan Gernikako arbolaren pean
Frantzia Uztaritzen Haitzeko gainean
Ikusgarriak ziren bat ala bertzean
Beren zuzenen alde mintzo zirenean

6

Uztarizko biltzarra aspaldi galdua
Seietan hogoi urte badu hurbildua
Orhoitzapenak dauku arintzen gogoa
Estekan dugulakotz geroztik lepoa

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

7

Oraino irauten du Gernikan biltzarrak
Han dire bateratzen Eskualdun zuhurrak
Odol asko zainetan bihotzez suharrak
Inoiz ez du baratu etsaien beldurrak

8

Arbola saindu hura bizi zelarikan
Ordaina utzi zuen bere hazitikan
Ama hila aldean han da geroztikan
Haundi ta azkar doha beti indarretan

9

Mende hunen hastean haitz gazte hartarik
Zazpi ezkur zituzten ezarri erainik
Eskual Herri bezanbat hola berexirik
Agertu ote dira zazpiak sorturik

10

Zazpi erainetarik bortz dira agertu
Biga lurrean dira sort'gabe gelditu
Biga galtze hortarik zer ote da heldu
Nahiago ginuke ez balire galdu

11

Landare hetarikan bat guri igorri
Orduan bozkarioz oro gira jarri
Bihotzez amodio ezpainetan irri
Uztaritze Haitzean landaturik zarri

12

Oi Gernikaren ume parerik gabea
Atsegin da guretzat zure ikustea
Zu zira orai gure kontsolatzailea
Libertate sailduko arbola maitea

13

Arbola saildua du orai Uztaritzek
Ohora dezagula Frantses Eskualdunek
Besta gaitzak eginez hortako guziek
Pilota dantza eta bertsuak zonbaitek

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

14

Hori zen lehenago toki hautatua
Hor egiten baitzuten biltzar aipatua
Haundi ta azkar zaite arbola saildua
Gutaz izanen zira beti maitatua

15

Toki horren gainean gure aitek lehen
Orhoit gaiten guziak zer egiten zuten
Batasunean zuten suhar hitz egiten
Eskualdunen zuzenak oso egon ziten

16

Gizon bedera zohan herri bakotxetik
Biltzar denbora zuten iragaiten xutik
Ororen buruzagi zena zen bakarrik
Harrizk'alki batean egoiten jarririk

17

Ikusgarri ederrak ziren denboretan
Orhoitzapena dugu orai bihotzetan
Odolikan duguno guhaurek zainetan
Eskualdun izan gaiten hitz eta obretan

18

Ez bagir'Eskualdunak lehen bezain handi
Apaldu gabe xutik beden gaiten geldi
Gernikako arbola dugula lokarri
Beti tink atxikiak bihotzez elgarri

19

Eskuarazko hizkuntza atxikiz mihian
Berdinikan ez baitu lurraren gainian
Lehengo fede bera horrekin batean
Zeruan izaiteko eternitatean

GERLA HAUNDIA

Airea : Kailla kantuz ogi petik

1

Hemeretzi ehun eta hamalauko urtean
Agorrilaren lehena atsalde apalean
Ezkila errepiketan aditu nuenean
Ikara bat eman zautan boz harek bihotzean

2

Ezgilak huna zer zion bere boz ozenean
Frantzia gertatzen zela hertsamendu gaitzean
Ene haurrak orai xuti guziak bat batean
Alemana jazarri zaut ero bulta tzarrean

3

Nola primaderan dohan urtzo papo ñabarra
Airez aire hegaldatuz hegotik iparrera
Halaber laster joan ginen Alemanen bidera
Haren oldar eroaren nolazpait trabatzera

4

Beljika ttipia zuen lehertu zangopetan
Gu laster xehakatzeko iraganik handikan
Batzu gure alde eta bertzeak heiekilan
Europa gehiena zen ixtante jarri sutan

5

Lehenbiziko guduan nagusitu zitzaunkun
Orduan gu ihesari Pariseri ez urrun
Hango armada bat jin zen Marnerat gure lagun
Gudu bakar oste bera izan ote da nehun

6

Marnen garraitu ginuen bainan hark ez etsitu
Bertze gisa batera zen handik goiti jokatu
Satorrek bezala zuen lur azala zilatu
Holaxet nahi gintuen bera gordez garraitu

7

Gu ere hura bezala sartu ginen lurrean
Burdin harizko hesiak emanik aintzinean
Nork erran zer pairatu den zilo heien barnean
Lotseria bat lotzen zaut oraino orroitzean

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

8

Frantzia buru batean holaxet zen hetsia
Nolazpait gibel aintzinka lau urtez atxikia
Etsaiak ez utzi nahi hartu zuen pozia
Ortzantza iduri ari burdinazk'erauntsia

9

Auhenik eta nigarrik baizik etzen orotan
Herriak gizonetarik hustu ziren bet betan
Emazteak eta haurrak zaharrekin etxetan
Berri txarraren beldurrez zaudelarik gogoetan

10

Gerla itsaso gainean gerla itsaso pean
Lur gainean lur barnean bait'ere airean
Herioa marrumaka beti gure aldean
Ginon : ifernua da jarri orai lurrean

11

Verdugo inguruetan metaka hil gaixuak
Hobirik gabe lurrean iguzkiak belztuak
Asko gorputz ezin erran nola xehakatuak
Biziak heien aldean ja hil bilakatuak

12

Azkenean Jainko Jauna zitzaukun urrikaldu
Ama Birjinak baitzuen guretako otoiztu
Ziloetarik ihesi etsaia abiatu
Bere lurretan sartzean hark bakea galdetu

13

Jondoni Martin goizean lau urteren burian
Su izigarria hil zen eguerdi aintzinean
Foch haundia buruzagi jarri ondar urtean
Harek gidatuz garraitu ginuen azkenean

14

Hamabortz ehun mila hil frantses gizonetarik
Bertze hainbertze mainkertu betikotz ahuldurik
Aita amak nigarretan beren haurrak galdurik
Asko haur gaixo orobat ez dutenak aitarik

15

Gerlan hilez orroit gaiten orai bake denboran
Herriarentzat baitute beren odola eman
Heier esker gure lurra guretako da izan
Jainkoa otoitz dezagun bere ganat har ditzan

KRISTOF COLOMBO AMERIKETAKO LURRETAN

Airea : Lurraren pean sar nindaiteke...

1

Kristof Colombo jin zen mundurat hamabost garren mendean
Geneba deitu hiri ttipian Italiako lurrean
Ait'ama onek giristinoki altxatu zuten haurrean
Eskoletarik atera baitzen hamalau garren urtean
Untziko mutil ttipi omen zen Kapitain baten menean

2

Haur gazte harek iduri zuen itsas gainean sortua
Eta zerutik izpirituzko dohainez aberastua
Goizetik arrats eskutan zuen lana edo liburua
Eta ikasi gazte zelarik untzietako gudua
Nun egin baitzen itsasorako amiral bat famatua

3

Hark jakintsunen liburuetan irakurtu zuenean
Mundu hau dela bola handi bat biratzen dena airean
Bere oinekin itsasoa hor dabilana galtzarrean
Eta leihorak badituela ur horren beste aldean
Europanoek argiratuak hegoan ta iparrean

4

Kristof Colombi horren gainean etortzen zaio gogorat
Europanorik ez dela izan mendebaleko parterat
Hartan baitzuen deliberatu joaitea alde hartarat
Ziolarikan ez baniz heltzen han diren leihorretarat
Lurra biribil denaz geroztik joanen naiz Indietarat

5

Jaun horrek zuen bidaia hori kartsuki deliberatu
Bai eta hiru erresumetan zerbait laguntza galdatu
Italian baizuten burlatu Portugalen enganatu
Erregek eta bai erreginak Espainian fagoratu
Berak bezala Jainkotiarra zutenean ezagutu

6

Isabelak hori zion galdegin zertan daukazu gogoa
Hango lekuez jabetu nahiz ote da zure gudua
Colombok zuen bi hitzez eman zuhurki arrapostua
Jainkorik gabe bizi direnez badut urrikalmendu
Nahi diotet hau erakutsi Ebanjelio saindua

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

7

Isabelak hor ezagaturik jaun haren fede bizia
Erraiten dio emanen dautzut behar dukezun guzia
Lau-hogoi eta hamar mariñel, urte baten hazkurria
Bi untzi ttipi, Pinta ta Niña, handi bat Santa Maria
Eta Alonso deitzen dugun bat untzi gidari nausia

8

Egun berean Kristof Colombok mintzatu zuen Alonso
Galdatzen dio baduka bihotz untzi hoi bidatzeko
Mendebaleko itsas beltzetik Indietarat heltzeko
Ez baitakigu nun eta nola noiz garen lur hetarako
Ez nitek behar beldurti denik bidaia horri lotzeko

9

Jauna oraino zuk ez dakizu zoin arrazatarik naizen
Eskualdun bati diozunean bihotz dun denetz galdatzen
Odol hontako gizonik ez da lanjerretan ikaratzen
Usatua naiz ipar aldean bale-arraintzan ibiltzen
Ni ariko naiz lotsarik gabe zuen untzian bidatzen

10

Hamalau mende lau hogoi eta hamabi garren urtean
Agorrilaren lehen eguna argitzen hasi zenean
Hiru untzi hek agertu ziren Falou deitu ibarrean
Santa Mariak zuen bandera bergandinaren gainean
Jesu Kristoren itxurarekin kurutze ferde batean

11

Agorrilaren hiru garrena hartu zuten partitzeko
Ikusliarrez ibar guzia estalia zen argiko
Mariñelak han erne zabiltzan itsasoari lotzeko
Colombok zuen egin oi hu bat belak oro goratzeko
Eta Jesusen izen saindua haizeari hedatzeko

12

Ipar goxoak zuen agertu itsasoa lano petik
Eta untziak partiarazi zabalerat ibaiatik
Colombok zuen azken agurra igorri untzi gaineratik
Bai eta laster itzali ziren ikuslierren bistatik
Ainitzen ustez behin betikotz Espainiako lurretik

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

13

Zorionezko gau-egun batzu izan zituzten hastean
Kanariako leihor handia bistatik utzi artean
Bainan gero han sartu baitziren itsaso arrotz beltzean
Tiroin bortitzak haize makurrak eta beti lano pean
Itsasoetan izan daiteken lanjerrik handienez

14

Bi ilabete lotsagarriak hola iragan zituzten
Nun mariñelak hasi baitziren nagusiari erraiten
Ez bazakien lurak nun ziren zertako abiatu zen
Mehatxatua laidostatua ero batentzat zaukaten
Untzi hartarik aurtikitzia aipatzen ere zioten

15

Goiz eder batez hurbildu ziren untziak elgarretarat
Eta Alonsok ikusi zuen xori andana handi bat
Colombok dio xori gaixoak dohatzi pausa lekurat
Segi ditzagun beraz untziak guk ere alde hartarat
Orai segur naiz hurbil garela nunbaiteko lurretarat

16

Arrats berean mariñeleri Colombok erran zioten
Iduritzen zait urrun argi bat ikus orduko itzaltzen
Igan zaitetze bergandinarat heia handik ageri den
Harat orduko oihuz dagotzi ikusten dugu ikusten
Oi lurra arras hurbil dugula orai dugu ezagutzen

17

Leihor hartarat heldu baitziren urriaren hamabiko
Colombo zagon argi hastean otoitzean belauniko
Etortzen zaizko mutil guziak barkamendu galdatzeko
Erran zioten bai bihotz onez derautzuet barkatuko
Izan zaitetze bozkariotan orai lurrerat jausteko

18

Bere soineko ederrenekin eta ezpata gerrian
Colombo han zen jautsi lehenik eta sartu leihorrian
Beste guziak haren ondotik zoatzen mundu berrian
Gelditu ziren mendixka batek duen toki gorenean
Eta landatu berek eginik kurutzetto bat lurrean

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

19

Kurutze haren inguruetan belauniko ziren jarri
Toki hetako lehen otoitza zuten zerurat igorri
Eta kartsuki eskerrak eman trinitate sainduari
Ohore eta laudorioak mariñelen izarrari
Hainbeste lanjer lazgarrietan lagundu zituenari

20

Kristof Colombok deitu zituen hurbil zaitezte nigana
Jakin zazue toki hau dela orai Jesu Kristorena
Beraz hortako emaiten diot San Salvador-en izena
Espainiaren izanen dute toki honen gozamina
Han Isabel erregina da lur hauen jabe zuzena

21

Colombok zuen Indietarat helduko zela hitz eman
Bainan sartu zen urte gaberik Amerikako lurrean
Geroztik honat Europanoak badabiltza toki hetan
Zenbat aberats ez da ikusten erresuma guzietan
Jaun hari esker egin direnak guziz Eskual Herrietan

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

LARRAZKENA
(1912an Donibane Garazin Euskaltzaleen Biltzarraren sariketan
ohorezko aipamena)

Airea : Hogoigarren urterat ari naiz hurbiltzen

1

Uda bero gaitzekin horra iragana
Denbora goxatua oi zer zoriona
Hamabi oren gaua hamabi eguna
Ordutikan hasten da beti larrazkena

2

Gau luzeak eguna ezti du ezarri
Gozo guzien ama duela iduri
Eskerrak zor ditugu zeruko Aitari
Eta hark igorririk jin larrazkenari

3

Urriko hilabete parerik gabe
Laboraria ez da ez atsegabe
Bil ahala hazkurri badu etxaldean
Gose beldurra urrun du larrazkenean

4

Artoak zohituak bai eta gaztenak
Molko onduak dauzka dilindan aihenak
Barririk beteko tu hekien urinak
Holako gauzak ditu beti larrazkenak

5

Arbolari fruitua eroria zako
Larrean da ezkurra eta bertze asko
Gure kabala maitea ongi gizentzeko
Horra zer gauzak diren jin larrazkeneko

6

Lertsunak karrankaka airean gorarik
Urtzo urdinak berriz hegalak zalurik
Iragaiten zauzkigun Eskual Herritik
Oi zer ikusgarriak guk larrazkenetik

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

7

Ihiztariendako hau da hau denbora
Idorturik daukate orduko bolbora
Aitzinetik diote solas hau ardura
Hago hago hel gaiten hel larrazkenera

8

Orenak xoragarri dituzte goizetan
Urtzoen atzemaiten mendi hegaletan
Batzuk tiroka eta bertzeak saretan
Beti hola dabilta hor larrazkenetan

9

Artoak bildu eta ereiten ogiak
Hazaro erditako ahalaz guziak
Perde perdea dira neguko jarriak
Laster sortarazirik larrazken eztiak

10

Damurik ez betiko zure iraupena
Denbora xoragarri eta hoberena
Gazte ala zaharren gozo bat zarena
Kantuz erraiten dautzut agur larrazkena

MENDITIK HAZPARNERA

Airea : Lili bat ikusi dut baratze batean

1

Urteak lerro lerro dilindan lepotik
Urratsa pizu eta gogoan arinik
Hazparnera jautsi niz mendien gainetik
Bertsulari ederren aditza gatik

2

Lehen ni hola hola orai bertzen aldi
Hazparnen izan nintzen duela aspaldi
Nerekilan nuela Mattin Larramendi
Orduko gure sua berriz pitz baledi

3

Hazpandarrak eder du ongi etorria
Bihotz beroa eta gozoa irria
Pizu aire batekin gorputza joria
Arrosaren pareko aldiz aurpegia

4

Elgarren berdintsuak zortzi bertsulari
Guduka hasten dute batek bertzeari
Erdaldunek non dute joko gisa hori
Eskualduna da hortan nagusi orori

5

Jende oste ederra barne haren bete
Haundi eta jakintsun bazela diote
Lore sorte guziek balio badute
Multxoan ederrago dirade nik uste

6

Oxobi ikusi dut bainan urrunera
Begitartea arrai ene arabera
Gostatzen dena gusta bertsu aditzera
Igerika joan laike urez bertzaldera

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

7

Bazterretik entzun dut segur solas frango
Kexu aire batean baziren zonbaitño
Zertako ziren hola gogoeta nago
Aroa bortitz edo zelakotz boz ondo

8

Hauxe behar dauzuet orori aitortu
Besta bururatuta zer zaitan gertatu
Adin batean orai hunek nu harritu
Debruak nauelakotz bortizki tentatu

9

Akabatzean zuri ene gorespina
Bihotzaren onditik jaun Hernandorena
Errotik Eskualduna eta fededuna
Gure herri maitea goratzen duzuna

MIRENTXU

Airea : Iruten ari nuzu kiloa gerrian

1

Mirentxu deitzen dena huna neskatxa bat (*bietan*)
Iruten ari dena (*bietan*) amatxo bezenbat
Oraiko denboretan ez da bertze hanbat

2

Oi zer nexka ederra kiloa gerrian (*bietan*)
Bere jaunztura ere (*bietan*) moda zaharrian
Irriño bat badauka beti aurpegian

3

Langilea osoki prestua ixila (*bietan*)
Non-nahi aurka dadin (*bietan*) zuhurki dabila
Holako bakar batek balio tu mila

4

Iruten pirun pirun berant arratsetan (*bietan*)
Nihaurek ikusi dut (*bietan*) hogoi ta bortzetan
Kantuño batzu ere kantatuz artetan

5

Alhorretan lanean artzain mendietan (*bietan*)
Berdin ongi badaki (*bietan*) sukalde lanetan
Edozoin ongi doha horren eskuetan

6

Jainkotiarra baita bihotzez garbia (*bietan*)
Igantetan eliza (*bietan*) du egon tokia
Aldareari buruz so ezti-eztia

7

Kutxa zahar bat badu oihalez betea (*bietan*)
Bigarrena hasirik (*bietan*) ja badu urtea
Ezkongei izan banintz zer etxekandrea

UHOLDEA

Airea : Salvatore gora da Garazi aldean

1

Zer turbiak zauzkun menditarik jautsi
Bazterrak gain behera dauzkute erautsi
Lekuka da jendea heiagoraz hasi
Nunbaitik hor laguntza nahiz ardietsi

2

Uhaste beltz itsusi eta lazgarria
Jo daizku Espainia bai eta Frantzia
Gizonak nola ahantz zer den izurria
Barna duke sartua horren ukaldia

3

Dirdira batekin da betbetan erori
Beha zagonak dauku segurtatu hori
Zaku bat lehertu da urraturik jarri
Hauzako mendia du urpean ezarri

4

Arbolak zeramatzan airos zoletara
Etxeak etxolekin aurdikiz lurrera
Harri eta harrokek zuten zorte bera
Noiz bazterrak izan du holako ikara

5

Landa, mahasti, pentze, zenbat xahutua
Zuharrak han hemenka daude larrutuak
Urak beren bidetik dire baztertuak
Zigor pisuaz gaitu zafratu Jainkoak

6

Herioa jendeak hurbil du ikusi
Urak azkar goititzen direnean hasi
Nor bera beti zoan ahalaz ihesi
Irrisku denean da nunbait nahi bizi

Peio Erramouspe Karrika *Manexene* edo *Harrixabal* (1880-1967)

7

Karitate ederra bertute noblea
Zonbat den hunkigarri elgar laguntzea
Nahigabez urturik denean jendea
Frantses bihotzak daki zer den emaitea

8

Urrikari gaituzte jendek bazterretan
Zer ez dute emaiten behar ordu huntan
Konda beza hunkiak haurride onetan
Etsiturik ez dadin geldi auhenetan

Mixel Erramouspe Bidart *Ohako* (1899-1967)

Mixel Erramouspe Bidart *Ohako* 1899ko buruilaren 13an sortu zen Bankan. Eskola gazterik utzi zuen eta laborantzaz bizi izan zen. 1926ko apirilaren 25ean ezkondu zen Kattalin Aranbel bankarrarekin. Zazpi alaba ukan zituzten : Terexa, Joana, Mari Angela, Mari Xan, Kattin, Eugenia eta Marzela. Bankako auzapez egon zen 1935etik 1945a arte, erran nahi baitu bigarren mundu gerla denbora guzia. Plazetan gutti agertu zen bertsulari gisa. 1967an zendu zen.

Oroitzapen bat : Martinbeltxen ezteien biharamunean, gaitzeko mantxada egin zuten bi Erramouspek, Manexenek eta Ohakok, Uhaldean.

Michel Erramouspe Bidart « Ohako » naquit le 13 septembre 1899 à Banca. Il abandonna jeune l'école pour travailler à la ferme. Il épousa Kattalin Aranbel, elle-même de Banca, le 25 avril 1926. Ils eurent sept filles : Thérèse, Joana, Marie-Angèle, Marie-Jeanne, Catherine, Eugénie et Marcelle. Michel Erramouspe fut le maire de Banca de 1935 à 1945, c'est-à-dire durant toute la période de la Seconde Guerre Mondiale. Il apparut peu dans les concours d'improvisation. Il décéda en 1967.

Un souvenir : le lendemain des noces de mariage de Martinbeltx, les deux Erramouspe, Manexene et Ohako, firent une prestation remarquable à Uhaldea.

BANKAKO MISIONEA

1

Entzun ditut jendeak elgarri eleka
"Munduan ez jakinak bagira milaka"
On da Misionestek dezaten predika
Argituz hobeago gaitezen bilaka

2

Zer egia horien ahotik entzuna
Aitzina on da bainan ez da hortan dena
Horrekin behar dugu bakerik barnena
Bozkario sanoa berekin duena

3

Fedea atxikiz da behar aitzinatu
Hola bizi moldea ahalaz hobetu
Batek ez luke behar bertzea trabatu
Izaitekotan ere elgar akulatu

4

Amodioa gauza ederrena baita
Hitzak hautatuz baizik ez ditaike aipa
Nun den eginbidea eta nola maita
Garbi, argi ta kartsu mintzatu da Aita

5

Batek misione hok bai ote azkenak
Nihaurek banabiltzan gogoeta berak
Gero entzun ditugu meza ta bezperak
Oraino hor baigira Jaunari eskerrak

OILARANDOIKO BEILA

1

Maiatzeko goiz batez eder da denbora
Gizonak goizik dira etxetik atera
Lerroka badoatzi bideari gora
Gidari hor dutela herriko ertora
Oilarandoira beila baten egitera

2

Oilarandoi gainetik zer bixta ederra
Beha jartzen delarik inguruetara
Zelai, mendiak, ikus daizke urrunera
Arbasoak bazoatzin mendi gain hortara
Beren Nagusiari otoitz egitera

3

Adarzatik beheiti Leizarze, Arrola
Segidan Munho gaina hau dena arbola
Heien artean zenbait artzainen etxola
Oilarandoiko malda trebeska dagola
Zangoarekin hunkiz Baigorriko zola

4

Kapera bat bazen hor Aitek altxatia
Aspaldiko denboran zagon eroria
Baliatuz paretan lehengo harria
Han berean egin da kapera berria
Kurutze bat ederra gainean jarria

5

Kurutzea so dago Bankako alderat
Eskuinetik Baigorri da herri eder bat
Irulegi, Anhauze, Lasa ta Azkarat
Garaziko herriak gero handik harat
Guziak hartzen ditu bere gerizarat

6

Iguzkia hastean Orhytik behaka
Harendako atea zabalik derauka
Haize basari buruz Kurutzea bularka
Bati ongi etorri bertzeari guduka
Soaz begiratzen tu Aldude ta Banka

Mixel Erramouspe Bidart *Ohako* (1899-1967)

7

Gain hartara heltzea nolakoa den izan
Ez dut omen erranen nihaur han bainintzan
Ama onari gira galdeka arizan
Urrunagotik ere aditzeko gisan
Jaunaren hasarrea otoi ezti dezan

8

Burutik buru untsa egin dugu beila
Euskaldunek egiten dakiten bezala
Meza denboran oi zer kantu xaramela
Bertzaldetik ari zen mendien mazela
Erran nahiz hek ere sinesten dutela

9

Egun hortan kasiak gogoan dabilizat
Oi zer erakaspentak horiek gureztat
Kurutzea zaintzale bai eta laguntzat
Grazia zerbait nahi duten guzientzat
Mundu huntako ala bertze mundukotzat

10

Aintzineko lerrotan erran dugu behin
Zaharra hartuz dela lan berria egin
Guk ere behar dugu Jaunari galdegin
Gauza bera gu baitan obra dezan berdin
Arbasoen fedea beti bizi dadin

Ximun Ibarra Zubikoa (1905-1979)

Ximun Ibarra *Zubikoa* 1905eko otsailaren 19an sortu zen Sunbillan. Nechoiz ez zen eskolan ibilia. 1936ko gerla zibileko iheslari gisa Bankarat etorri zen eta hor ezkondu 1955eko apirilaren 26an Petra Telletxearekin, Behereko-bordan. Bi haur ukan zituzten : Martin eta Mari Kriztin. Lanbidez, Iratin oihanetako langile eta ikazkin zen. 1979ko maiatzaren 17an zendu zen.

1946an, Donibane Lohizuneko Hernandorenaren sariketara agertzeko uzkur eta doi bat beldurti zegoen iheslari gisa zelakotz etorri Iparralderat. Orduan, haren lasaitzeko, Hernandorena jaunak Zubikoa izengoitia ezarri zion.

Geroztik izengoiti hori hil arte jarraiki zitzaion bertsulari munduan.

Sari andana bazuen irabazia, eta hirutan Nafarroako xapelketako finalerat joan zen : 1936an Elizondon, 1962an Beran eta 1963an Iruñean.

Maleruski, Zubikoaren bertsu anitz galduak izan dira.

Huna zer zion Zubikoak bere buruari buruz :

« Nere izaitez naparra naiz ni alde huntan gaur naizena
Eta zen Ximun lehendabiziki jarri zidaten izena
Geroztik hunat beti hor nabil munduan buelta barrena
Mendian etxoletan ikhazkin ofiziorik onena »

Xalbadorrek Zubikoaz hauxe zion :

« Baigorri hunek orroitgarria izanen duke gaurkoa
Hemen baititu bertsulariak hemen du ere Jainkoa
Nintzelarikan ez pertsulari bainan haurtxo bat mikoa
Nik pertsu kantan ari zagola ikusi dut Zubikoa »

Ondoko hau ere aitortu zuen Xalbadorrek :

« Nik beti gustu hartzen bainuen egiten zuen lanari
Heltzea gatik egin izan dut gero indarrez zer nahi
Egun bertsutan Eskual Herrian kantuz nola bainaiz ari
Ximun-i esker heldua nago hunen urratsa gidari »

Eta Berjinantok :

« Aspaldian ikasi baitauka jokoak
Nunbeit gorderik dauka barnarik golkoa
Bainan azken lerroan beti du pikoa
Azeri zahar baita gure Zubikoa »

Omendua izan zen Bankan 1981eko maiatzaren 17an.

Ximun Ibarra Zubikoa (1905-1979)

Ximun Ibarra Zubikoa naquit le 19 février 1905 à Sumbilla. Il ne fut jamais scolarisé. Il vint à Banca en tant que réfugié lors de la guerre civile de 1936, et y épousa Petra Telletxea le 26 avril 1955 à Beherekoborda. Ils eurent deux enfants : Martin et Marie-Christine. Ximun Ibarra fut garde-forestier et charbonnier à Iraty. Il décéda le 17 mai 1979.

En 1946, en raison de son statut de réfugié au Pays Basque nord, il fétai anxieux et quelque peu apeuré au moment d'apparaître au concours d'improvisation d'Hernandorena de Saint-Jean de Luz. Ainsi, afin de le rassurer, monsieur Hernandorena lui donna le surnom Zubikoa. Ce surnom le suivra par la suite dans le monde du bertsularisme jusqu'à sa mort.

Il remporta de nombreux prix, et alla à trois reprises en finale du concours d'improvisation de Navarre : en 1936 à Elizondo, en 1962 à Vera et en 1963 à Pampelune.

Malheureusement, beaucoup de bertsu de Zubikoa ont disparu.

Ximun Ibarra *Zubikoa* (1905-1979)

Zubikoa Mattinekin

1963ko abendoa, Aldudeko Sanoki salan.
Gai emaila : Michel Itzaina.

Pertsulari guziek ari dute permisa pasatzen. Xalbadorrek iragana du eta Mattinek ere berriki. Gaur bere otoan jina da ahatik lagun bat gidari. Bakarrik Ximunek ez du oraindik iragan. Mattinek 3 galde eginen dazko permisa behala pasatzeko gisan.

Mattin

Ximun nahi balinbaduk permisa pasatu
Aintzinetikan behar duk hik ongi prestatu
Otomobillean ibiltzea behar zaik gustatu
Eta arnoari denbora hortan ukatu

Zubikoa

Bere etxeko lana Mattinek du ikusi
Eta nik horrek esan duana ikasi
Autoan ibiltzea ez zaio itsusi
Bihotzez maitatzen zaitut illea ta guzi

Mattin

Permisaren pasatzen nahi baduk hasi
Borondatea duenak aise du ikasi
Bainan egin behar dukana gaizoa lehendabixi
Permisa baino lehenago oto bat erosi

Zubikoa

Mattinek gaur sano hau dauka burua
Nere partez esan nezake ez dala txorua
Aise konprenditzeko arrazoi flakoa
Autoa erosteko aurretik dirua

Mattin

Adina duk noiz nahi nahi baduk hasi
Baina hortako behar duk koda ongi ikasi
Eskuinetik heldu dena beti duk nagusi
Eta prioritatea duk deneri utzi

Ximun Ibarra *Zubikoa* (1905-1979)

Zubikoa

Mattin ona ari zaiku xixtu eta tako
Lehenago ere entzun det nik horrelako
Autoa nik eresia alferrik huntarako
Ez det ez ibiltzen ahal bixta daukat flako

Mattin

Hire makurra nahi diat nik orai atxeman
Permisaren pasatzeko hi bahago teman
Itxura pixka bat behar diok inzpektorari eman
Eta permis egunean bildots on bat eman

Zubikoa

Permisaren pasatzeko lehenbixi propina
Gero ere gastua hor dua aitzina
Mattin hau gizon klarua bertzela ez fina
Bera ez segur izanki ta lagunaikin jina

Mattin

Lagunarekin jina naiz gaurko egunean
Nahiz nihaur trankilki nabilan bidean
Bainan sarri gibelerat joaiten girenean
Edan gabe egon behar nian moxkor beldurrian

Ximun Ibarra Zubikoa (1905-1979)

Zubikoa Xalbadorrekin

1963ko abendoa, Aldudeko Sanoki salan.

Gai emaila : Michel Itzaina.

Lehen eta orai : zonbait urte hotan, gauzak ainitz kanbiatu dira. Batzu badira "lehen" horren alde, beste batzu "orai" en alde.

Xalbador izanen zira lehenengo moduen alde, eta Ximun modu berrien alde.

Xalbador

Lehen eta gaur zer pentsatzen den horra beraz nik esplika

Gaztek zartzen ari dauzkute denak itzulipurdika

Lehen larrea zen lekuetan egiten daukute karrika

Ene partetik eman nezake horier dener harrika

Ximun

Anai maiteak nola gaude (e)zin hemen begira jarriak

Mundu honek hartzen ari tu orai modantza haundiak

Lehenengo zaharrak zokoan utzi eta balia berriak

Norberak ikusten ez baditu ezin sinetsigarriak

Xalbador

Adin batean garen presunak hauk behar ditugu jasan

Gu ere lehenbizi izan gira lehenengo gure gisan

Orai kusten tut denak sanjatzek gazteak nola dabilzan

Denak sanatu nahi dauzkute nahiz hobeki ez izan !

Ximun

Betiko plata berean ere beti baigira aspertzen

Zarrak utzirik hemen gabiltza gauza horien berritzen,

Eta jendiak arras goxoki denak diogu begitzen

Zu ere zaharra ikas ezazu oraiko modan bizitzen.

Xalbador

Lehenengo modu zaharretan naiz, ni ere horxet hazia

Hartan berean segitzeko nik holaxe banu grazia

Zuek gazteak zer duzute hor berritze hortan kasia ?

Sasitik alor egiten duzue alorretikan sasia.

Ximun Ibarra *Zubikoa* (1905-1979)

Ximun

Aita zu zaharra jarri zaite gazte horier begira
Bestela ezer ikasi gabe hemendik joango zira
Aspaldi sortu zu ez zara izan ni ibili naizen tokira
Bide berri bat egiten ari dugu lurretikan ilargirat

Xalbador

Bai ikusten dut indar haundiak egiten direla munduan
Ez baitzen holakorik uste gu sortu ginen orduan
Kusten dut ere bide berri hori ilargirat nundik doan
Dakiguia zer izanen dugun guk bide horren buruan.

Ximun

Aizazu zaharra, emaiten duzu gizon finaren tankera
Ta ene ustez arrazoietan, ondo mintzatutzen zera
Ilargi hortarat dikuaz baino arrasalbuak ez gera
Ikusiko duzu bizi bazera hemendik hogei urterat.

Ximun Ibarra Zubikoa (1905-1979)

Mattin, Xalbador, Zubikoa eta Uztapide

1965ean, Aldudeko Sanoki salan.

Gai emaila : Michel Itzaina.

Erraiten dute, aspaldi du, bazela Baztan alde hortan mutxurdin xahar bat etxe batean bizi zena bakarrik. Bainan ez zen arras bakarrik zeren baitzuen ofe azpian zahagia arnoz beterik.

Orai azken orenetan da eta zu Ximun zira zahagi hura eta ofe azpitik emaiten dazkozu hiru bertsu.

1) Gaixo mutxurdin bihotzekoa ikusten zaitut galduta

Eia bizia luzatzen duzun nik zerbait lagunduta

Bizi (e)derxkoa pasatu degu bi biak elkar hartuta

Zurruta on bat egizu neri zerurat begiratuta.

2) Gaixo mutxurdin bihotzekoa izan naiz zure laguna

Ta barkatua izango duzu gaizki egin duzuna.

Ni oraindik ez arras hustua ta nago frango leguna

Lastima zuri hemen denbora sobra laburtu zaizuna

3) Aizu mutxurdin bihotzekoa hau da despeida polita

Modu horretan joan beharra'zu ni ohepean utzita

Gazte gaztetik nere ondora bidea zendu (i)kasita

Bertze munduan-e ez zera egongo arras nitaz ahantzita

Ximun Ibarra *Zubikoa* (1905-1979)

OTXALDEZ ORROITUZ

Airea : Ttiki ttikitik

1

Notizia bat allegatu da ni bizi naizen tokira
Otxalde zenan bizi moduaz esplikatzeko hitz bida
Hirur hogoi ta zazpi urte du hilikan gizon hori da
Agian gure entzuten dago izar artetik begira

2

Otxalde zena oraindik ez da orroitzapenik gabea
Bere denboran nola izan zen hainbat gizon xelebrea
Bestela pobre bizi zen bainan bertsulari alegrea
Berez guarda zen Euskaldun garbi ta Bidarraiko semea

3

Ageririkan ez dagoela bataiatu zen elizan
Ongi ditaken gizon batzuek berriro didate esan
Emaztea ta haurrak hameka munduan ditula izan
Larrogoi eta hiru urtetan sortu zen herrian hil zan

4

Urte alde bat iragana du Otxaldek mundu honetan
Batzuek guarda zerbitzuan ta bertze asko erretretan
Maitagarria izan delako Euskal Herrian denetan
Egun eder bat pasa dezagun haren orroitzapenetan

5

Zortzi ehun bat libera zuen urte paga handiena
Dударik gabe egia daike nik hala daukat jakina
Orai horrela neurtuz dirua bizi beharrak bagina
Egun bateko tabakoa ta aperitifaren dina

6

Euskal Herriko anai arrebak begira gaiten elgarri
Aspaldiko koplari zena nola behar dan ezarri
Hobekiago ikusitzeko ixtorio horren berri
Buruilan seian al dan guztiak Beskoitzeraino etorri

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* 1912ko urriaren 1ean sortu zen Sunbillan. Arrunt haurrean Iruritarat etorri zen. Ondotik, 1921ean, Aldudeko Koskarerat jin zen mutil, eta hor zuen bertsu moldatzen ikasi. Gero, Bankan ezkondu zen Beronika Ospitalekin 1938ko uztailaren 4an. Seme bakarra ukan zuten, Adrien, haurrean adoptatu zutena. Eskolan ez zen nehoiz ibilia eta laborantzatik bizi izan zen. 1987ko o-tsailaren 15ean zendu zen.

Ardura Joanes Harriet Lassa *Premundorekin* ari zen bertsuak. Orohar, plaza anitz kurritu zituen Iparralde osoan.

Berjinantok berak Xipri Arbelbideri kondatua :

« Behin, Jatsun ginen Xalbadorrekin. Ilunabarrean hogoi eta hamar bat buhame agertu ziren. 'Irri egin behar diaguk', erran zidan Xalbadorrek. 'Kontuz horiekin !' erran nion. 'Hi haien alde eta ni kontra ariko gaituk'. Ari izan ginen, beraz. Bai, bai-na, bukatzearekin, Xalbadorrek lasterka ihesi joan behar izan zuen ; ni, aldiz, bizkarrean eraman ninduten ».

Sari andana bazuen irabazia, bai eta xapelketak ere. Hara nola, Euskal Herriko xapelketa nagusian 5. atera zen 1936an, 3. 1950ean eta 7. 1951n. Nafarroako xapelketan, xapel-dun gertatu zen 1936an.

Huna zer zion Berjinantoz Joanes Arrosagaraik :

« Bazinuen handitasun
Felix zaitugu guk entzun
Ainitz balio zinukazun
Erakutsia daukazu zinez lagunentzat maitetasun
Nola agertu daukuzun
Bihotz batez anaitasun
Nun da hoinbertze ontasun »

Eta Lakak :

« Hark lagundua bertsu lanean hastera nindoanean
Pentsa zer poza Bankarrarekin solastatzen nintzanean
Kopla burrustan heldu zitzaion grazia ederrenean
Euskalzale bat noiz nai kantari ta irriz ardurenean
Matelak busti baiginituen behin ixildu zenean »

Hil ondoan, honela agertu zuen Xanti Iparagirre-k :

« Gazte gaztea hunat etorri egun hartarik gaur arte
Zuk Banka eta Bankarrak denak zinez zinituan maite
Bertso goxotan omore onez zombait toki eder bete
Ai Berjinanto etxe zarraren zutabeek zer diote
Atsedean on bat izan ezazu agur Felix Iriarte »

Omendua izan zen Bankan 1984ko ekainaren 24an.

Juan Felix Iriarte Gainza Berjinanto (1912-1987)

Juan Felix Iriarte Gainza Berjinanto naquit le 1er octobre 1912 à Sumbilla. Très jeune il vint habiter à Iurrita. Ensuite, en 1921, il fut domestique aux Aldudes à la maison Koskartea, et c'est là qu'il apprit à faire des bertsu. Puis il se maria à Banca avec Véronique Ospital le 4 juillet 1938. Ils eurent un fils unique, Adrien, qu'ils adoptèrent alors qu'il était tout jeune. Il ne fut jamais scolarisé et travailla à la ferme. Il décéda le 15 février 1987.

Il improvisait souvent avec Joanes Harriet Lassa Premundo. De manière générale, il chanta dans de nombreuses places du Pays Basque.

Berjinanto raconta un jour à Xipri Arbelbide :

« Une fois, j'étais à Jatxou avec Xalbador. Le soir, apparurent une trentaine de bohémiens. 'On va bien rigoler', me dit Xalbador. 'Attention avec ces gens-là !', lui dis-je. 'On va improviser : toi pour leur défense et moi contre eux'. C'est ce que nous fîmes. Oui, mais à la fin, Xalbador dut s'enfuir en courant ; moi, en revanche, ils me portèrent sur le dos ».

Il remporta de nombreux prix et concours. Par exemple il termina 5ème du concours général du Pays Basque en 1936, 3ème en 1950 et 7ème en 1951. Il fut champion de Navarre en 1936.

Un hommage lui fut rendu à Banca le 24 juin 1984.

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

BANKAKO KANTIAK

Airea : Ttiki ttikitik aitak et-amak

1

Horra zer gauza xoragarriak zeru azpiko izarrak
Gau ilunean behatzen bada ikusten dira bakarrak
Bi koloretan ageri dira urreak ta zilarrak
Horiek oro eginak ditu Jainko Jaunaren indarrak

2

Huna Bankako herri pollita izar eder bat iduri
Oihanetako xori guziak arbolen puntan kantari
Mendietako erreka hetan arrain pollitak igeri
Bankan zoin urus bizi giren gu hortarikan da ageri

3

Udaberrian sortuko dira mendi gainetan loreak
Bazter guziak xoratzen ditu berduraren koloreak
Bai eta ere arboletarik xorittoen amoreak
Nik ere kantuz igortzen ditut herriaren ohoreak

4

Itsasorikan ez dugu bainan baditugu hor mendiak
Elgarren kantu besarka daude ttipiak eta haundiak
Heien gainean alhatzen ari behiak eta ardiak
Gain hei(e)tako sorotan berriz behorrak eta zaldiak

5

Bihotz guziak alegeratzen primaderako fazoinak
Zelaietarik mendi gainerat heldu zaizkigu artzainak
Bide hegian esnez beterik ikusten dira bidoinak
Uda eder bat pasatzen dute laguntzen batu sasoinak

6

San Migeletik San Martinerat Bankako mendi gainetan
Ihiztariak gorderik daude beren harmak eskuetan
Uso gaixoak hor heldu dira nekaturikan airetan
Eta ainitzak lurreat doaz pentsatu ere gabetan

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

7

Bankako mendi gainetarikan urrun egiten da soa
Alde batetik Adour ibaia bertzetikan Bidasoa
Miraila baten pare han dago aitzinean itsasoa
Begi luzekin behatzen bada Euskadi oso osoa

8

Berrogei eta hamar urte du Bankan bizitzen nizala
Bizkar gainean jarri zait orai adin handiko itzala
Hau bururatu behar dut orai hasia dutan bezala
Gure Jainkoak Bankar guzier graziak ixur ditzala

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

BEHI BALIOSA

Airea : Partida eder eder bat

1

Mila urte beterik bederatzi ehun
Aurten berrogoita sei kantuz pasa zangun
Merkatuan izan naiz Bankatikan urrun
Neretzat fortunarik ez baitago nehun
Kantuz esplikatzen dut sujeta zer dugun

2

Behi bat erosi dut urrungo herritik
Urrikitan sartua bainago geroztik
Urrikiak debalde baitira ondotik
Zer egin bertzerikan hala da ingoitik
Galtzetan ere berdin sal niro gogotik

3

Hogoi urte baditu ez zen atzo sortu
Zaharren erretretan beharko dut sartu
Ahalak galdu ditu bizioak hartu
Erostean ez nintzan deneri ohartu
Tratulantak begiak erneak behar tu

4

Enganatu nautela ez dut ukatuko
Ez naiz aski ernea kabala tratuko
Pare gabea zela etxe prohotxuko
Saltzaileak erranik « ez zaik dolutuko »
Zer den ezagutu dut probatu orduko

5

Haragia guti du hezurak azkarrak
Ezpata bat iduri du haren bizkarrak
Menbrorik hoberenak ditu bi adarrak
Heien puntan dabilta hezgailu zaharrak
Ofizio hortako baditu indarrak

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

6

Deizten hasi orduko zer egin badaki
Esne onaren orde ostiko ausarki
Firurikan dabilta kotxu eta alki
Defentsatzeko molde guziak badazki
Izterretako zainak ez biduzke gaizki

7

Enplegu bat horrentzat behar dut hauteman
Galtzetan erostunik ez diot atxeman
Arras kitorik ere ez dut nahi eman
Buztartzen dutanian jartzen bada teman
Bapur batek ez liro tiraka ereman

8

Gazte danik ez zuen buruka ikasi
Bertzen desafiatzen ez zaio itsusi
Bertzeak zaizkionean hari buruz hasi
Prisa huntan ez dut nik sekulan ikusi
Harresien gainetik badoa ihesi

9

Barrokia zokotik gau egun eztulka
Errezelatua da ez ditaike uka
Jendeak ari zaizkit noiz nahi oihuka
Ezakala etxetik behi hori truka
Egin nio gogotik hartzaleik banauka

10

Horra nik esplikatu berriak gogotik
Konprenditu duzue guziek engoitik
Jale segurra baita, ez beldur hortarik
Erosten bat jinen da agian nunbaitik
Hainbertze kalitate duenaz geroztik

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

DENBORAREN EGINTZAK

Airea : Kanboko bestetan

1

Denborak egin gaitu guziak mundura
Denborak ereman du lehen egun hura
Denborak eman deraut desira burura
Denborak sar gaitzala hiltzean zerura

2

Denborak bereten tu aberats ta pobre
Denbora ez delakotz deusentzat herabe
Denbora iragaiten deusik erran gabe
Denbora eginen da gu guzien jabe

3

Denborak ibiltzen tu gau eta eguna
Denborarekin orok ikusten duguna
Denborak egiten du denen ontasuna
Denborak atsegabe bai eta fortuna

4

Denborak ibiltzen du lanoen sorgia
Denborak iguzkia eta ilargia
Denborak edertzen du izarren begia
Denborak erranen du geroan egia

5

Denboraz ziren zeru eta lurak
Denboraz ibai eta itsasoko urak
Denboraz sartu ziren gorputzen jaidurak
Denboraz atseginak eta arrangurak

6

Denborak deramatza gau egun asteak
Denborak hilabete bai eta urteak
Denborak emanen tu on eta kalteak
Denborak itzaliko munduko usteak

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

7

Denborak berak ditu bazterrak edertzen
Denborak landetako liliak agertzen
Denborak zuhaitzetan fruituak ekartzen
Denborak nai dueno ez dira erortzen

8

Denborak tzartzen tu munduko ibaiak
Denborak itsasoan urezko mendoiak
Denborak derabiltza airean hedoiak
Denborak uristatzen mendi ta zelaiak

9

Denborak sortzen ditu lurreko haziak
Denborak kontserbatzen ororen biziak
Denborak badabiltza izaite guziak
Denbora dabil Jainko Jaunaren graziak

10

Denborak bizi gaitu bere on gaitzekin
Denborak hilen gaitu guziak berekin
Denborak sar gaitzala zorion batekin
Denborak gozatzer aingeru onekin

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

ETXAHUNI

Airea : Lili bat ikusi dut

1

Agur eta ohore Pierra Etxahun
Aspaldixkoan zaitut munduan ezagun
Zure elekatzerat heldu nuzu egun
Xuberoko gain hori ohora dezagun

2

Nahiz urrun bizi naiz mendi baten puntan
Bi erresumetako zedarien juntan
Garbi erraiten dautzut desira zer dutan
Nahi zintuzket entzun ordainez bertsutan

3

Zer berri da Xuberon Piarre gaizoa
Orhiko xoriaren hurbilen auzoa
Izpiritu ernea bihotzez lazoa
Bertsulari guzien nagusi gozoa

4

Zer egunak gintuen iragan Zalgizen
Hain justuki ni ere han aurkitu nintzen
Aitasoen modako dantzetan zabilten
Heien han ikustea zoin xoragarri zen

5

Aitasoen denboran baziren jostetak
Jauntzi xuri-gorriak iduri briketak
Urre eta zilarrez inguru bonetak
Orai arraro dira orduko suietak

6

Eskualdun oro gira Jainkoak eginak
Bainan etorkizunez ez gira berdinak
Xuberotarrak dira maiz libertiginak
Kantari eder eta dantzari arinak

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

GORA BAIGORRI

Airea : Perkain eta Azantza

1

Hemeretzi ehun ta berrogoi ta seian
A zer pilotariak Baigorri herrian
Agirri nagusitu nahirik luzean
Opor eginik zonbait sartu da etxean

2

Zahar gaztetan ziren Baigorriin aferak
Batzu baginituen ustez lehen klasak
Bertze pilotariak zahar errefusak
Eta zer da gertatu : hauientzat xapelak

3

Hazpandarrekin zuten partida azkenik
Hor jinak Baigorriat milaka goizetik
Jakin nahi duenak jaun hoi berririk
Bazkariz galda bitza gauzadun delarik

4

Aroa ez zaukaten nahi bezain huna
Gure plaza hau ere plaza hits iluna
Hau baitzen gibelean ez paretaduna
Makur hoiiek guretzat alderdi frikuna

5

Hamahiru ta zortzi zer nahirik dela
Aurtengoan segurik gure duk xapela
Bainan jinen gituk bai Hazparne hortara
Kuraie haundirekin ordainaren bila

6

Bertze hamabortzean kittara Hazparnen
Hek hameka joko ta gu bostetan ginen
Hasiak ginen jada diruen kondatzen
Eta bertzeak aldiz bazkari manatzen

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

7

Bainan Zaharrer Segi orduan zen pixtu
Alfarok : “aupa !” eta Errekaldek xixtu
Agirren bihurriek buruak xoratu
Berterretzek goxoan ta Peiok trenkatu

8

Azken pertsua : Biba Baigorrirendako
Bainan zueri ere Jaunak erraiteko
Hartzaren larrurikan otoi ez saltzeko
Ez balin baduzue hartzik larrutzeko

HIL PIZTUA

1

Hogoigarren mendean bagatzi jadanik
Jesu Kristo lurretik zerurat iganik
Gure salbamenduaz munduan izanik
Gure bekatuentzat bizia emanik
“Azken judizoan jinen niz” erranik

2

Luzaiden egin dute pasione berria
Abisatzera nua bertsutan herria
Gau batez gizon bat bidian eroria
Alegia hilikan zegola jarria
Hura piztu zaut eta hauxe da loria

3

Goizeko hiruretan ez da mirakulu
Eskandalak hartzia hainbertze orgulu
Munduan elaiten hainbertze dolu
Mahatsaren aihenak urinik ezpalu
Harek enganutzen du anitz dizipulu

4

Norbait ikusiz geroz hilikan abantxu
Kontzientziak badu zernahi mehatxu
Nork josi behar zuen hainbertze petatxu
Jendek izanen zuten anitz erreprotxu
Ezpalitz erne egon gaixo Feliz Kotxu

5

Feliz gizahaxoa kexuan dabila
Bihotz onekoa ta gainera umila
Lasterka badoa hor apezaren bila
“Jauna jin behar zazkit prisaka nabila
Bidean atxeman dut gizon zonbait hila”

6

Herriko artzain onak laster eman du hitz
“Zade istaño bat hor jinen nuzu Feliz”
Gizahaizo gizona kexu eta murriz
Hau erran bide dako bai askitto bortitz
“Hila balin badago nik ez dezaket pitz”

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

7

Erran bezala biak badoatzi laster
Bidean errezatuz bizpahiru Pater
Laguntza galdeginez aingeru guzier
Heien ondotik urrun zadien Luzifer
Hila piztu zaiete arte huntan bier

8

Apezaren ondotik gero medikuan
Feliz gizazoa beti predikuan
Medikua lasterka prisaka orduan
Zapeta bat soinean bertze bat eskuan
Telefona lepotik, atorra kanpuan

9

Sakelan bazituen hiru lau morfina
Zazpi kaxeta eta bi penizilina
Kontsultazionia zuten itsurat egina
Bainan eriak erne zeraukan besaina
Urrundik senditu du haien usaina

10

Biharamun goizean Feliz polizietan
Donibanerakoan bere bizikletan
Pasaportea egin behar du heietan
Haiek ezarri duten pietun bidetan
Lagunen abisatzen zoin beren etxetan

11

Feliz gizahaxoa zainak airaturik
Ordu artean badu zerbait pasaturik
Ustez etzuen harek egin bekaturik
Bere lagun guziekin han elekaturik
Libro utzi dituzte oro barkaturik

12

Diberti zaitzete ongi gazteak munduan
Berantegi daiteke zahartu onduan
Bainan hau harrazue betikotz buruan
Legearekin ez has sekulan guduan
Galduak baizarete betikotz orduan

HITLERREN AMENTSA

1

Hitlerrek egin zuen Berlinen amentsa
Mundu hau beretzea zer ideia mentsa
Bazakien guziak zer gisaz ofentsa
Miliunka gizona ezarriz defentsa
Malur handiagorik ez zezaken pentsa

2

Arrano handi hori airatu zen ustez
Inguratua zela bitoria batez
Ez zuela beldurrik bertzek egin kaltez
Europa hartu zuen zonbait hilabetez
Inglaterran sartzeko tronpatu zen atez

3

Jainko bakar bat zela gidari zeruan
Hitler aski bazela bertze bat munduan
Urguilu gaixto hori harturik buruan
Armadak eman ditu elgarri guduan
Ustez bitorios zen betikotz orduan

4

Gizon urguilutsuak malur hau egin du
Miliunka gizonen bizia han kendu
Arima gaixo hetaz ez da urrikaldu
Armekin nahi zuen mundua xuxendu
Irabazi ustean bitoria galdu

5

Anitz nazionetan emanikan tropak
Meneratu ginituen aleman arropak
Ez dio onik egin Frantziako zopak
Eta ikaratu du Anglesaren hopak
Horier esker ukan du bizia Europak

6

Biba Amerikano bai eta Anglesak
Heiekilan batean Ruso eta Frantsesak
Egiazkoak ziren hek egin promesak
Meneratu dituzte etsai errebesak
Bai eta ere zaindu hitzeman interesak

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

7

Lur gainean gerla zen bai eta lur petik
Itsasoan tiroka uraren gainetik
Ur pekoak gordeka zabiltzan barnetik
Milaka soldadoa kurritzen airetik
Bonbaz kargaturikan hodeien artetik

8

Milaka soldadoa hodeien gainean
Europa trebesatuz lau oren airean
Heiek ezarri dute etsaia menean
Heietarik milaka heldu zirenean
Espantu guti zuten ziloen barnean

9

Zetazko paraxuta harturik bizkarrerat
Hodeietan jauzirik jausteko lurrerat
Gizonezko erauntsia zerutik beherat
Guziak armaturik etsaien gainerat
Barbaro txar hoiekin guduan hartzerat

10

Gizon abilez ere behar da pentsatu
Ez dugula denbora debalde pasatu
Nahiz eta etsaia herritik kasatu
Hodeietan jauzirik lurrean pausatu
Gizonak ez du behar bidean tronpatu

KOBLAK

1

Batzu bertzer ari gira beti gaizki erranka
Jelosia gaixto batez guziez mendekuka
Itzal bat ikus orduko hura konda oihuka
Ez oraino den bezala emendatuz doblezka

2

Jeloskoak harturikan baigaude errabiaz
Beti zerbait erraiteko bertzen bizi moldiaz
Guhaur beti zuzenean juja gure mihiatz
Bekaitzez gaudelarikan bertzek duten ongiaz

3

Batentzat diogu hola bertze batentzat hala
Hau alfer hura gormanta bertze bat ezazola
Hori berriz dabilana behar ezten bezala
Ari gira erasian holaxe tirahala

4

Lasto bat ikusten dugu beti bertzen begian
Pitrailikan handiena behinere ez gurian
Gure hutsak beti kuku gibelesko zakian
Bertzenak aitzinekoan gorderik agerian

5

Nehork ez dugu eskurik bertzeen jujatzeko
Bakotxak gure itzalak baitugu jasaiteko
Hutsik gabe denik nor da bertzer deus erraiteko
Guharen burua dugu bakarrik xuxentzeko

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

LARRUNGO MENDITIK

Airea : Lili bat ikusi dut

1

Hemeretzi mende ta erdi du jadanik
Jesu Kristo lurretik zerurat iganik
Pertsu berriak aurthen kantatzen ditut nik
Eskual Herri maitean gogoak emanik

2

Aspaldian gogoan bainuen desira
Larrun mendi gainerat aurten izan gira
Xoraturikan egon handikan begira
Eskual Herrian toki ederrak baitira

3

Ageri da Nabarra eta Gipuzkoa
Hurbilena Lapurdi pare gabekoa
Gero Baxenabarre eta Ziberoa
Urrunak gordetzen du gaineratekoa

4

Itsaso distiranta eder bezain handi
Handik landa zelaiak, ibai eta mendi
Aitasoek utziak guretzat aspaldi
Bozkariatu gabe ez ditaike geldi

5

Barreneko zelaian zer herri aldeak
Landa gizenak eta zer soro berdeak
Ainitz koloretako lorekin gordeak
Zoin urus bizi diren eskualdun jendeak

6

Ainitz gaztelu eta zer nahi jauregi
Ageri da hemendik eder eta argi
Mendi baten gainean horra Axkolegi
Udan goxo da, bainan neguan goregi

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

7

Itsasoan xalupak dabilta arraintzan
Ainitz gizon lurrean ari laborantzan
Mendietan artzainak gau-egun artzaintzan
Horra Eskual Herrian zer gisan gabiltzan

8

Pertsu hok eman ditut Lapurdi maitean
Larrungo gainean den hotelño batean
Berriz etorriko naiz lagunen artean
Jainkoak nahi badu heldu den urtean

9

Grazia eske nago Ama Birjinari
Jar zaite zerutikan ororen gidari
Zabal zazu fedea Eskual Herriari
Emaguzu bakea mundu guziari

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

NERE MOXKORRA

Airea : Euskaldun bat zen itsu eta bertsulari

1

Maiatzaren erdiko egun eder batez
Eritasun handi bat lotu zait suertez
Kontsideratu gabe gorputzaren kaltez
Moxkorra gertatu naiz aspaldiko partez

2

Ez nuen ezagutzen nafar arno beltza
Horrek enganaturik maluros gabiltza
Horren izariak nik xuxen har banintza
Akabo laike nere gorputzeko gaitza

3

Dantzatu nahi eta ez dezaket dantza
Kantuz hasi orduko ez naiteke mintza
Ene zainak airean ikaran dabilta
Gorputz ahul batean hau da zorigaitza

4

Bi zangoek ez naute xutikan jasaiten
Begiak lanbrotuak deus ez dut ikusten
Kalterik baizik ez dut neretzat egiten
Nafarraren xurruapak ez baititut uzten

5

Pindar guziak zaizkit aitzinean piztu
Bi beharrietarik zazpi mila xixtu
Besta ederra nuen ene faltaz histu
Zerbait gisaz bainuen kokotsa markistu

6

Barberaren etxean izan naiz bakarrik
Gorputza miratu daut banuen makurrik
Jaun barberak erran daut ez izan beldurrik
Gehiago ez biltzeko holako moxkorrik

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

7

Edan dezadan bainan izari onean
Gorputzak galdeginik egarri denean
Arnoak hartzen badu bat bere menean
Ez dela ibiliko pausu xuxenean

8

Ororen xoragarri Noeren arbola
Horren indarrarekin ibili naiz hola
Nafarrako mahatsak ixuri odola
Hegoan sortu bazen Nafarran dagola

9

Ostalerra zuk ere baitutzu hobenak
Izartu behar luke azkarregi denak
Arno horren gatik nik izan ditut penak
Bide makurak hartu utzirik xuxenak

10

Nafarro beltza hago sortu lekuan hor
Arrotzaren herrian galdu gabe nehor
Berriz ez nezakala gisa hortan moxkor
Bertzenaz jarriko nauk betikotz aguador

SUNBILLATIK BANKARA

1

Mila bederatzi ehun eta hamabigarren urtean
Sunbilla hortan sortua naiz ni Nafarroako partean
Nere paperek erraiten dute urriko hilabetean
Baxenabarren bizi naiz orai herri maitatu batean

2

Gazte denboran ezin bainuen nik eskolarikan hartu
Jakitatea zoin den balios bizian nuzu ohartu
Santa sekulan eskola hortan ez dut zangorikan sartu
Inorantzian beharko dut nik bizi naizeno xahartu

3

Gizona beti uros nahian sortu izan da mundura
Bainan sekulan ez da biziko berak nahi duen gostura
Udaberriko lore ederrak erortzen dira negura
Gizonak ere hortan berean izanen du arrangura

4

Sortzetik hunat nola izan den nere munduko bizia
Hasia naizen pertsu hauetan esplikatzen dut guzia
Aldude hortan etxe batean jende onekin hazia
Eta Jainkoak eman zerautan pertsuetako grazia

5

Hamabi urte bete orduko pertsu kantatzen hasia
Euskal Herriko ohiduretan bihotza nuen josia
Gure aitason pertsu moldetan hartu nuen fantesia
Nahiz ez nuen eskoletako alkietan ikasia

6

Hamasei urte bete orduko kantatzen nuen plazetan
Libertimendu herriko besta bai eta kabalkadetan
Orduko lagun pertsulariak hantxe daude zeruetan
Ni ere noizbait pasatuko naiz hek joan ziren bidetan

7

Baxenabarren memento huntan zazpi pertsulari gira
Erran behar dut nor giren ere egon zaitezte begira
Plaza batean hasten badira xoragarriak baitira
Jainkoak berak igorri gaitu kantari Euskal Herrira

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

8

Baxenabarren egin dezagun bertsularien erronda
Koplari multxo pollitagorik nehon ez ditaike konda
Mixel Xalbador paregabea Laka xapelketan on da
Arrosagarai eta Alkate, Mendiburu ta Ezponda

9

Nahiz ez naizen urrun ibili Euskal Herritik aparte
Pertsu hauetan noizbait hasi zen azkenean Iriarte
Ixilik egon banaiz ere ni aspaldian orain arte
Hemendik goiti hartu gogo dut pertsulariekin parte

10

Euskal Herritik Jainko Jaunari otoitz beroak helaraz
Gure mintzaira gal ez dadien atxik dezagun ahalaz
Nahiz badiren kantu ederrak frantsesez eta erdaraz
Euskal Herriko jende maiteak kanta dezagun euskaraz

URTEBERRIKARI

1

Agur Eskualduneri urte on batekin
Nahi nuke mintzatu bi solas zuekin
Xaharra iraganik huna urte berri
Irakur ditzazuen mila plazerrekin

2

Zonbeit pertsu igorritz *Eskualdunarekin*
Bere present ederra zer dauku ekarri
Penak ainitz dako atsegin bertzeri
Hobeago bat galda dezagun Jaunari

3

Herriko xahar hoiek erraiten dutena
Plazerrak ondotikan beti badu pena
Askotan gertatzen da egia da dena
Guziek ezin izan plazer handiena

4

Urte xaharra zauku bakean finitu
Berriaren eskurat entregatu gaitu
Hau behar dugu orai oneski segitu
Hunen bururatzeaz ardura orhoitu

5

Otoitz egin dezagun guk oroz gainetik
Zerbeit ardiesteko bakearengatik
Hor entzuten ditugu anaien artetik
Burrumba lazgarriak mendiz bertz'aldetik

6

Horra gure auzoan zoin gaizki dabilzan
Tristezia da hori munduko bizitzan
Otoiz egin dezagun Jaunaren gerizan
Guretzat ez dadien holakorik izan

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

7

Galda dezagun ere urte berrikari
Bakea ekar dezan mundu guziari
Laguntza galdeginez Ama Birjinari
Zerutik beha dezan behar orduari

8

Beraz urte berria burura dezagun
Egon gaiten guziak betikotz Eskualdun
Gogoz Eskualdun eta bihotzez fededun
Zeruko Ama ona hartuz gure lagun

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

ZAZPI PROBINTZIAK

Airea : Agur Xuberoa

1

Gure Euskal Herriko zazpi probintziak
Lau Espainiak eta hor hiru Frantziak
Gure aitaso onek guretzat utziak
Goazen beti oneski biziak
Jaunaren graziak Euskaldun hasiak
Begira guziak

Agur Donibane

Gure aitasok egin herri pollita zu

Zonbait urte ote

Bortz ehun pasaturik ba omen ditutzu

Baxenabarreko

Nausitasun guziak zuk omen dauzkatzu

Gauden Donibandar

Fermu eta azkar

Estimatuz elgar

Hau dut erran behar

Atzo egun bihar

Gora Baxenabar

2

Donibanetik orai banoa Maulerat
Agurtzen dudalarik Etxahun jaun hura
Onets nazazu Jauna ez bada sobera
Kantuz sartzia zur'herri alderat
Denen arabera gora 't'alegera
Euskaldun bandera

3

Mauletik Uztaritzen ote naiz sartuko
Herrialde hoberik ez dut aurkituko
Jainkoak egin zaitu nausi Lapurdiko
Zaude beti herriarendako
Lapurtarrendako heien haurrendako
Gidari betiko

Juan Felix Iriarte Gainza *Berjinanto* (1912-1987)

4

Uztaritze hortarik banao aparte
Zedarri haundietan onesten banaute
Donostia hortarat sartu nahi nuke
Laket leku dela baitiote
Lau anaia maite azkar bezain gazte
Hor izan behaute

5

Bizkaia horrendako hau da parabola
Probintzia hortan da Euskaldun arbola
Nihaurek ikusi dut Gernikan dagola
Urre zilar eginik etxola
Gaixua nehola ez daite kontsola
Bere haurrak hola

6

Iruñeko murailak pasa banintza nik
Nabarran sar nindaik Bizkaitik joanik
Agur bat merezi du Euskaldunen ganik
Fama ona baitu beti danik
Ez da eskas janik ez eta edanik
Lur onak emanik

7

Kastillaren zedarri da Alaba hori
Zazpigarren bertsua Gasteiz hiriari
Guziak eskaintzeko zeruko Aitari
Jauna zaude zu gure gidari
Hiltzean oroitu barka otoi guri
Bekatoroseri

8

Gure Euskal Herriko mendi hegaletan
Zazpi izar badira gau oroz argitan
Lapurdi Baxenabar Xubero gainetan
Bizkai Nabar Gipuzkoa hortan
Alabaren hetan bere haurridetan
Zazpi anaietan

Triztan Ximun Erramouspe Karrikaburu (1914-1988)

Triztan Ximun Erramouspe Karrikaburu (Manexeneren semea), Ximun soilik deitzen zutena, 1914ko agorrilaren 2an sortu zen Bankan. Apezgai gisa, ikasketak egin zituen Uztaritzen eta Baionan. Ezkondu zen 1954ko ekainaren 5ean Donibane Lohizuneko Luixa Passicotekin, eta edari saltzaile izan zen lanbidez. Haurrik ez zuten ukan. Donibane Lohizuneren bizi izan ziren, baina azken urteak Bidarrain iragan zituzten. 1988ko maiatzaren 25ean zendu zen.

Bertsutan aitarekin ikasi zuen. Gehienak idatzirik eman zituen, zorigaitzez gazterik ixildu zelako. *Gure Herria* aldizkarian agerrarazi zituen ere hainbat ipuin eta kondaira, saristatuak izan zirenak.

Tristan Ximun Erramouspe Karrikaburu (le fils de Manexene), qu'on appelait simplement Ximun, naquit le 2 août 1914 à Banca. Il étudia au petit séminaire à Ustaritz et à Bayonne. Il se maria le 5 juin 1954 à Saint-Jean de Luz avec Louise Passicot, et devint marchand de boissons. Ils n'eurent pas d'enfant. Ils vécurent à Saint-Jean de Luz mais passèrent leurs dernières années à Bidarray. Il décéda le 25 mai 1988.

Il apprit à improviser avec son père. Il écrivit la plupart de ses bertsu, car malheureusement il se tut très jeune. Il fit aussi paraître dans la revue Gure Herria de nombreux contes et légendes qui furent primés.

ARRANOA

Airea : Ume eder bat

1

Bi hogoi eta bortz urte ditu zarri zinuztela xutik
Abaddierekin jaun Etxeverrik et' Hiriart-Urrutik
Geroztik hunat heien xederi fidel jarraiki zarena
Ez nauke zutaz mintzatu gabe astekari *Eskualduna*

2

Harroka mutur baten gainetik nola arrano kumea
Hegalak xabal airatzen baita nahiz oraino xumea
Behatuz bazter guzietarat zalu doha hegalduna
Gisa berean abiatu zen astekari *Eskualduna*

3

Ongi egile guzien lana da beti hastiatua
Heien ondotik laster dabila etsai errabiatua
Bere hitzetan eta obretan baitzen irakurgai ona
Sortzetik zuen begitan hartu astekari *Eskualduna*

4

Arranoari hiru belatxa oldarrean ziren lotu
Nahiz eskualdun bortuetarik hegaztin hori haizatu
Gudian errex bere kolpetan ageri da bihotzduna
Hiru etsaier nagusitu zen astekari *Eskualduna*
[*Hiru belatxa horiek ziren : Le réveil basque, Eskual Herria eta Argizailea*]

5

Ama samurrak bere haurretaz dauka arta berezia
Gerla denboran dolu minetan zen Eskual Herri guzia
Ait'ama xahar emaztekien umexurtxen bihotzmina
Zure hitz onez arindu duzu astekari *Eskualduna*

6

Berriki dute zure zainetan odol berri bat ezarri
Nahiz ez zinen orai artean indarrez ttipitzen ari
Hedatuz zohan hedoiak barna arranoaren omena
Behin betikotz gaztetu zare astekari *Eskualduna*

Triztan Ximun Erramouspe Karrikaburu (1914-1988)

7

Eskualdun seme odol garbiak dagon eskualde guzitan
Dela Parisen dela Madrilen orobat Ameriketan
Zure baitan du kausitzen segur bakar denean laguna
Zeren harentzat baitzare beti astekari *Eskualduna*

8

Orai artino atxiki duzu gure Herrian eskuara
Zu joanez geroz akabo daite maiteño dugun mintzaira
Lanoz gorderik beltz kausitzen dut guretzat etorkizuna
Agian luzaz biziko zare astekari *Eskualduna*

BAKARRIK JENDEN ERDIAN

1

Haize epelak eztiki harturikan besoetan
Ilun ezkila ozenik hegaldatu da airean
Zeinu goxoa neretzat kiretsik dator gau huntan
Ilunik bainagolakotz bakarrik jenden erdian

2

Menditikan ur xirripa lehar artetik da jausten
Erasia eztiño bat duela adiarazten
Uhaitz garbia denean zelaietaraino heltzen
Han nunbait lehar artean ohart gabea da urtzen

3

Mendiko uraren gisa freskorik naukan gogoa
Uhaitz garbia bezala laño nindoan bizira
Oraino ez bainakien oi zonbat nintzen zoroa
Gizona gizonarentzat otso bat zela segurra

4

Neguko haize bortitzak arbolak ditu murrizten
Oihan itzaltsu ederrak buluzirik hits ezartzen
Nehoren amodioak ez daut gogoa berotzen
Lore haizeak hunkia bihotza hasi zaut hesten

5

Ilargi xuri eztiak arrairikan dauka gaua
Hedatuz bazter ororat argiarekin bakea
Ilargiak aratsari emaiten duen musua
Zoin hotza kausitzen dutan eta zoin gozogabea

6

Larrazkeneko izotzak eihartu duen hostoa
Arbolatik berexirik erortzen da lur gainera
Gero haizeak harturik zirimolaka badoa
Halaber ene gogoa dabil asmutik asmura

7

Primaderako inhara larrazkena jin denean
Neguko hotzen ihesi hegalez hegal airian
Bere ohandze beroa utzirik hegatz batean
Zalu zalua badoa hego aldera lorian

8

Oi ni inhara maitea altxa banadi zerura
Primaderaz primadera joan nindaie zu bezala
Bakarrik jenden erdian begian daukat nigarra
Maiz aurkitzen dudalakotz ipar eta mendebala

Triztan Ximun Erramouspe Karrikaburu (1914-1988)

ESKUALDUNA LEHEN TA ORAI

Airea : Kitarra txartxo bat

1

Eskualdun irakurgai astekariari
Zonbait hitz nahi dazkot pertsutan ezarri
Alta etzaio eman ene ahalari
Ez banintz amodioz lotua lanari

2

Berrogoita bortz urte baduzu sorturik
Izen bat ere duzu ederrenetarik
Hastetik haur xume bat bezala egonik
Emekiño haundituz jarri azkarturik

3

Hastetik eta gero gaixo *Eskualduna*
Etsai ainitz bidean hatzeman duzuna
Beldurrik gabe doha beti bihotzduna
Trabaz axola gabe bipilki aitzina

4

Astekari maiteak gure herrietan
Badu bai begitarte igand'egunetan
Erostenak artoski bospasei plegutan
Etxerat baderama bozkarioetan

5

Xabal xabala mahai gainean emanik
Gazteak pilotako sailean jadanik
Aitak merkatukoak jakin nahienik
Bakotxak bere hari gostu du lehenik

6

Bertzeak bezperetan xaharrak etxean
Hek irakurtzen dute gustuz atsaldean
Afal ondoan berriz ohean joaitan
Bi hiru aldiz berdin guziek astean

Triztan Ximun Erramouspe Karrikaburu (1914-1988)

7

Irakurgai onak du gogoan apaintzen
Eta gaixtoak aldiz bihotzak usteltzen
Eskual Herria duzu xutik atxikitzen
Kaskoien neurrirat eror ez gaitzen

8

Ameriketan zauden herritar umea
Dorpe da atzerrian bakar bizitzea
Ez dezazun ahantzi zure sor etxea
Irakur astekari eskualdun maitea

9

Halare gur'artean badira oraino
Burxoro ote diren dudatua nago
Deus ezin konpreni ta nik baino gehiago
Erdaldun az'osto bat dute nahiago

10

Etxeverri, Abaddie, Iriart-Urruti
Egun hobietarik bazinezte xuti
Erran zinezakete guzier goraki
Guk hasi dugun lana badiak ederki

11

Eskualduna jaun hoiek egin zutenean
Hargin beltzak hordukotz gure eskualdean
Han hemenka hasiak zerbait ilunpean
Zuk trabatu dituzu beren lan tzarrean

12

Orai arte bezala zuk gaitzazu lagun
Hargin beltzak gutarik egon diten urrun
Izan gaiten bizian eskualdun fededun
Zerua saritako merezi dezagun

Triztan Ximun Erramouspe Karrikaburu (1914-1988)

GAUAZ IRRINTZINA OIHANEAN

1

Mendi mazelak behera jautsia da iluna
Ezeztatuz bere pean zelai eta oihana
Bazter etxe batetarik tiraka estekari
Xakur bat ari da luzaz saingaz erre'hotsari

2

Urrunean gau beleak uhuriaz dabilta
Harizetik haritzera kurrituz oihan beltza
Bet betan huna nun diren den guziak ixiltzen
Dutelarik oihanean irrintzina aditzen

3

Nigarretan boz mehea marraska bat iduri
Ozenduz eta azkartuz altxatzen da emeki
Eta irri samin batek du gero akabatu
Garrasiaz oihartzunak emanaz errepostu

4

Artizarra zero zolan ñirñir ari delarik
O zoin bakan entzuten den irrintzina jadanik
Bere arbaso maiteen odol hura ote du
Eskualdunak zorigaitzez behingotzat ukatu

5

Duela hamabi mende Ibañeta aldean
Irrintzina aditurik altxatzen oihanean
Errolan gaitzaren kontra zonbat ote gerlari
Oihu bera ihardetsiz lotu zen guduari

6

Zonbatak gure artean dagozin uzkurduak
Beren eskualduntasunaz zonbat ahalgetuak
Orreagan irrintzina egin duen odola
Ahalge tzar batendako ez da hanbat axola

Triztan Ximun Erramouspe Karrikaburu (1914-1988)

7

Irrintzinak duelarik mendian ihardesten
Oiharzunak lotsaturik laster da hegaldatzen
Eta juaiten nola doan haizearekin lana
Har'ziloan uzkurturik lo zagon arranoa

8

Irrintzina aditzean otoi zu Eskualduna
Orroit zite zer izan den lehen zure omena
Zeru zolarat behatuz arranoaren gisa
Atzar zite Eskualduna utz zure beldur hitsa

PRIMADERARI

Airea : Lurraren pean sar nindaiteke

1

Primadera da lehen ainarak xuri ta beltz erreinuak
Iguzkitara berotuz lumak dabiltz harrotuz heguak
Primadera da ta urrunduak iragan haize gaixtuak
Zueri ere bozkarioak ditzala zabal goguak
Primadera da gure kantuak ez ditu hustu neguak

2

Primaderaren jitean dire bazterrak alegeratu
Nola haur baten sortzeak baitu etxe guzia apaindu
Primaderaren eskuak dauzku lorez mertxikak beztitu
Ikusgarriez begiak piztu eta bihotzak arraitu
Primaderaren oihartzunak du gure kantua lagundu

3

Primadera da hogoi urtean begitarte guzietan
Iduri mundu hasi berrian gizonaren atzartzean
Primadera da bihotz batean amodioa sartzean
Ainarak ere primaderetan dabiltz beren ohantzetan
Primadera da egiten dena delarik bertzen onetan

URTE ON

1

Nola uhainak itsas gainean uhaina baitu estaltzen
Gisa berean urte zaharra berriak dauku lekutzen
Heldu den huntan nehork ez daki zer den oraino aurkitzen
Zoriona dut bihotzez dener urtatsetako eskaintzen

2

Zahar gazteek ez baitakigu guretzat noiz den hiltzea
Ainitzendako izan daiteke urte hau azken urtea
Egon aiduru goiz edo berant izanen baita deitzea
Hoier bakean Jainkuaren ganat desiratzen dut joaita

3

Gizon gaztea azkar zirade irriz zaude biziari
Ene adinian hil daitekea duzu eman gogoari
Zu bezen azkar ikusi ditut lotzen zonbait urtean
Aspaldi hilik emana dute beren gorputza lurrari

4

Aldiz xaharra zuhurki dago herioari begira
Urte berriko ixtant guziek hurbiltzen dute hobira
Odola aiko zainetan hoztu haren indarrak jua dira
Zuhaitz idorra ez da ostantzen jinik ere primadera

5

Elurak dauzka mendi mazelak bere jauntziaz gorderik
Iparrak aldiz lur gaina oro hotzarekin hormaturik
Gauza guziak izana gatik negu bortitzaz historik
Bedats eztiak hats bero batez zarriko ditu pizturik

6

Penarik asko izanen dugu urte huntan jasaiteko
Mundu gainean girenaz geroz deus ez dugu segurago
Nola bedatsak neguko gaitzak dituen ezeztatuko
Atsegin batek pena guziak dauzku ahantz araziko

7

Nola uhainak itsas gainean uhaina baitu estaltzen
Gisa berean urte zaharra berriak dauku lekutzen
Heldu den huntan nehork ez daki oraino zer den aurkitzen
Zoriona dut bihotzez dener urtatsetako eskaintzen

XORI KANTARIEN EGUNA

1

Zeru gainean banazka dire izarrak itzaltzen ari
Eta goizaren lehen musuan xoriak ere atzarri
Sasu artetik hostoen petik denek diote elgarri
Egun berria urratu zaukuk gaitezen eman kantari

2

Gauak ekarri freskura hartan zoin den goxo entzutia
Ezkila zeinu ozenarekin xoriaren erasia
Kanpo guzia atzartzen ari dena arrabots sasia
Adots gaitzean haitzen erdian doalarik ur haundia

3

Mendi hegalak iguzkiaren jauntziaz dire beztitu
Gero lerratuz haren argia zelaietara da heldu
Hunki beroak emeki ditu azantzak oro ixildu
Xoriek ere sas(i)pean dute itzaltto bana hautatu

4

Heien xixtuak ondikotz ez du oihartzuna inarrosten
Ixilik oro oihanen zolan freskura dute galdetzen
Beroa joanez gaua hurbilduz boza zaiete azkartzen
Zeren gauaren hatsak baititu berriz kantari egiten

5

Haize gozo bat iguzkiaren kaldari zako jarraiki
Eztitasunez bete oren bat gauzen gainera da jautsi
Mement hoberik ote ditaike lur hunen gainean kausi
Ilun ezkilak bere deia du gauari eman airoski

6

Zeru gainean izarrak dire banazka argitzen ari
Eta hatsaren lehen musuan xoriak gorderik jarri
Sasu artetik hostoen petik errana zuten elgarri
Egun berria ideki arte gaitezen eman loari

Marixan Minaberry Etxart *Atalki* (1926-...)

Marixan Minaberry Etxart *Atalki* 1926ko buruilaren 7an sortua da Bankan, Beherekobordan. Lanbidez idazkaria zen. 1954 arte Bankan bizi izan zen, eta ondotik Uztaritzeko Atalkienia etxean.

Bertsutan autodidakta izan da. Bertsu, liburu eta diska andana badu ekoiztua, ezagunak direnak. Olerkiak ere argitaratu zituen *Gure Herria* aldizkarian, Ande Reño izenpedurapean.

IKAS batasunak omendu zuen Senperen 1992ko maiatzaren 23an.

1998an ohorezko Euskaltzain izendatua izan zen.

Marie-Jeanne Minaberry Etxart Atalki est née le 7 septembre 1926 à Banca, dans la maison Beherekoborda. Elle fut secrétaire de métier. Elle vécut à Banca jusqu'en 1954 puis dans la maison Atalkienia à Ustaritz.

Elle est autodidacte dans l'art d'improviser. Elle publia beaucoup de bertsu, de livres et de disques connus. Elle fit aussi paraître des poèmes dans la revue Gure Herria sous le pseudonyme de Ande Reño.

L'association IKAS lui rendit hommage à Saint-Pée le 23 mai 1992.

En 1998 elle fut nommée membre d'honneur de l'Académie de la Langue Basque.

Marixan Minaberry Etxart *Atalki* (1926-...)

Huna hemen 2013ko uztailaren 13an Bankarrek eskaini omenaldi kantaldian Bankako eskolako haurrek kantatu kantuaeren hitzak :

ARBOLATIK HOSTOA

Airea : Oskorrik

Arbolatik hostoa
Airez aire badoa
Iduri du xori bat
Hegaldatzen zerurat

Ufa ufa haizeak
Dantza dantza hostoak

Ah banitu nik ere
Joiteko airez aire
Bi hegal pollit arin
Aira nindaik berdin

Bankarreri bildu beste bertsuak

IHAUTE ASTE

1

Ihaute astearteko
Goiz eta arratsaldeko
Alegeraki plazan dantzan
Gazteak deskantxatzeko
Soinua ere izan dugu
Gustura libertitzeko (bis)

2

Libertizioneak hargatik
Bere fluketa ondotik
Kofesatzera joan izan gira
Gure aldin gogotik
Atsuluzione idorra ukan
Herriko erretoretik (bis)

3

Jaun erretora adizazu
Hitz bat plazer baduzu
Penitent gaixoer hamar ostiko
Eman nahi omen duzu
Bainan Jesusen legeak hori
Hola manatzen ez dauzu (bis)

Bankarreri bildu beste bertsuak

KABALKADA

(Bertsu hauek Piarre Erramouspek bere aitari ikasiak dira ; ustez, Mizel Munok idatziak dira.)

Bankako kabalkadako bertsu bat :

Mamerek eman dio Beltzari abisa
Utz dezan populua otoi bere gisa
Zahar gazte guziak muliskan dabilta
Zato lhintz(ar)at eta otsoak jan bitza !

(Mamere = Ma Mère ; Beltza = Bankako apeza 1898tik 1922ra ; harek zituen Saint-Joseph-eko serorak lhitzagan instalatu, etxe hori berea izanki)

Kabalkada biharamuneko bertsua :

Egun seinalatua gogoan dutana
Bankako kabalkada biharamuna
Goizeko 8etan ganbararat ama,
“Ez duka jeiki gogo denbora duk joana !”
Jeiki nintzen bada obedituz ama
Xutik ezin berma
Zangoak ezin goberna
Zerk huntaratu du gure seme ona ?

Bankarreri bildu beste bertsuak

ANTTON ETA MARIA

1

Hamar pertsu berriren kantatzera noa
Banka hortan suietak ardura baitira
Antton eta Maria xangrinetan dira
Uste gabeen gaixoak tronpatu baitira
Elgarri soberaxko konfidatu dira

2

Iragan maiatzaren lehen larunbatean
Gertatu ixtorioa Bankako herrian
Antton eta Maria baitziren gustian
Amodioz itsutuak baitziren orduan
Obra berriño hori gertatu artean

3

Gizona zitzaionean etorri etxera
Nola gertatua zen bardako afera
« Agur Antton heldu nuk hire ikustera
Aita baten izena baihoa hartzera
Hire semea barda sortu duk mundura »

4

Anttonek arrapostu kopeta gorarik
« Ez diat arrangurarik libro nuk hortarik
Jainkoak baino gehiago nik ez diat hogenik
Bi urte baditiat orai pasaturik
Ez dutala egin nik harekin elerik »

5

Antton gogoetan zagon arrazoinekilan
Lehen zer egin zuen nexka harekilan
Karkulak egin ditu etxeko andrekilan
« Habil ele xuritzerat gizon batekilan
Manexeneko Ximun har'ak hirekilan »

6

Antton hori badoa harturik gizona
Aferen xuritzerat partidaren gana
« Zer komisione dautan igorri ni gana
Hik makur egin badun nik duta hogena ?
Komisioneak igozkin partzuerren gana »

Bankarreri bildu beste bertsuak

7

« Partzuerrentzat ez diat deusik erraiteko
Bakarrik ditudanak oro hiretako
Baduka tupeta horren erraiteko
Orai ez nuk trenpean mokoka hartzeko
Hau tokatzen deiat hire ta enetako »

8

Antton etzakala egin odol gaixtorikan
Hori hola gertatu duk egun goitikan
Hortarik ez daitekek egin bertzerikan
Aditzia badiat zaharretarikan
Surik ez den lekutik ez dela kerikan

9

Urrikalgarri dira holako presunak
Berek ezin goberna beren ontasunak
Ez du hori egiten amodio finak
Elgarri beha bite konbeni direnak
Azkenean hori du malezian denak

10

Hamar pertsu eman'tut orok kantatzeko
Kasu hortan direnek etsenplu hartzeko
Otoitz egin dezagun holakoendako
Har dezaten xedea ihes egiteko
Kalte haundi baita arimarendako

Bankreri bildu beste bertsuak

BANKARI

Han zaude zu ibarraren maldan, mendi mazelan dilindan
Neguko izotzetan daldaran eta izerditan udan
Burua apalduz haizeari, zu aztaparka lurrari
Hazi sumearen laborari, bainan beti kantari

**Basuritz, Aisarri, Azaldegi, Inarabia, Donalegi
Oihansoro eta Ustordoki, gu bankarrak izanki
Erkaitzalde, Hairako Erreka, han nunbait Iramehaka
Oihanpea ta Basakarrika, zutarrak gira Banka**

Beti jasan ditu haize txarrak, oi zure zuhaitz zaharrak
Oraino bizi zaizko abarrak, baitauzka erro azkarrak
Mila esker eta goraintziak, zuk gaintuz nekeziak
Nolazpait baitituzu haziak zure ume guziak

Pantxo Hirigarai

NUN ZER

Aintzin-solasa / Préambule	2-3
Peio Erramouspe Karrika <i>Manexene</i> edo <i>Harrixabal</i>	4-5
<i>Apez berri bati</i>	6
<i>Artzain mendian</i>	7
<i>Bedatsa edo primadera</i>	9
<i>Buruz-buru</i>	12
<i>Eskualdun kantaria</i>	14
<i>Eskualdunak eta Gernikako arbola</i>	15
<i>Gerla haundia</i>	18
<i>Kristof Colombo Ameriketako lurretan</i>	20
<i>Larrazkena</i>	24
<i>Menditik Hazparnera</i>	26
<i>Mirentxu</i>	28
<i>Uholdea</i>	29
Mixel Erramouspe Bidart <i>Ohako</i>	31
<i>Bankako misionea</i>	32
<i>Oilarandoiko beila</i>	33
Ximun Ibarra <i>Zubikoa</i>	35-36
<i>Aldudeko 1963ko saioa : Zubikoa Mattinekin</i>	37
<i>Aldudeko 1963ko saioa : Zubikoa Xalbadorrekin</i>	39
<i>Aldudeko 1965eko saioa : Mutxurdina eta zahagia</i>	41
<i>Otxaldez orroituz</i>	42
Juan Felix Iriarte Gainza <i>Berjinanto</i>	43-44
<i>Bankako kantiak</i>	45
<i>Behi baliosa</i>	47
<i>Denboraren egintzak</i>	49
<i>Etxahuni</i>	51
<i>Gora Baigorri</i>	52
<i>Hil piztua</i>	54
<i>Hitlerren amentsa</i>	56
<i>Koblak</i>	58
<i>Larrungo menditik</i>	59
<i>Nere moxkorra</i>	61
<i>Sunbillatik Bankara</i>	63
<i>Urteberrikari</i>	65
<i>Zazpi probintziak</i>	67
Triztan Ximun Erramouspe Karrikaburu	69
<i>Arranoa</i>	70
<i>Bakarrik jenden erdian</i>	72
<i>Eskualduna lehen eta orai</i>	73
<i>Gauaz irrintzina oihanean</i>	75
<i>Primaderari</i>	77
<i>Urte on</i>	79
<i>Xori kantarien eguna</i>	78
Marixan Minaberry Etxart <i>Atalki</i>	80
Bankarri bildu beste bertsuak :	82
<i>Ihaute aste</i>	82
<i>Kabalkada</i>	83
<i>Antton eta Maria</i>	84
<i>Bankari (Pantxo Hirigarai)</i>	86

BANKARREK BEREN BERTSULARIER ESKAINI OMENALDIA
2013ko uztailaren 13an
KANTALDIAREN EGITARAUA

Hasteko :

Mixel Oçafrain auzapezaren hitza
Jean-Léon Inchausperen bertsa

Lehen partea :

Marixan Minaberry-Etxart Atalki (1926-...)

Eskolako haurrak : "Arbolatik hostoa"

Peio Erramouspe Karrika Manexene edo Harrixabal (1880-1967)

Asteazkenekoak : "Menditik Hazparnera"

Guy Saldubehere : "Apez berri bati"

Aurélie Etchepare : "Larrazkena"

Jean-Louis Laka : "Uholdea"

Ezpeletan kantuz : "Gerla haundia"

Erramun Marticorena : "Kristobal Colomb"

Pantxix eta Marie Bidart : "Artzain mendian"

Mixel Erramouspe Bidart Ohako (1899-1967)

Pierre Erramouspe : "Oilarandoiko beila"

Leire Uhalde eta Maider Lerissa : "Bankako misionea"

Ximun Ibarra Zubikoa (1905-1979)

Kantiruki : "Otxaldez orroituz"

Xalbador eta Ihidoi : "Aldudeko 1963ko saioa Mattinekin : Permisa"

Xalbador eta Ihidoi : "Aldudeko 1963ko saioa Xalbadorrekin : Lehen eta orai"

Lauburu : "Aldudeko 1965eko saioa : Mutxurdina eta zahagia"

Bertsu saio laburra

Pausa

Bigarren partea

Juan Felix Iriarte Gainza Berjinanto (1912-1987)

Amaia Riouspeyrous : "Sunbillatik Bankara"

Aire ahizpak : "Hitlerren amentsa"

Menditarrak : "Behi baliosa"

Panpi Portugal : "Larrungo menditik"

Izarrak : "Hil piztua"

Bankarrak : "Bankako kantiak"

Triztan Ximun Erramouspe Karrikaburu (1914-1988)

Maitena Monaco : "Bakarrik jenden erdian"

Kattalin Indaburu : "Xori kantarien eguna"

Xendari ahizpak : "Gauaz irrintzina oihanean"

Bertsu saio laburra

Denek elgarrekin : « Antton eta Maria » eta « Bankari ».